

Lunds universitet
Sociologiska institutionen

Hjälp eller Tvång?

”En sociologisk analys av arbetslösas syn på arbetsmarknadspolitiska åtgärder”

Författare: Malin Goldkuhl
Magisteruppsats SOC 464, 61-80 p
Hösterminen 2004-11-03
Handledare: Marianne Liedholm

ABSTRACT

Författare: Malin Goldkuhl

Titel: Hjälp eller Tvång?

”En sociologisk analys av arbetslösas syn på arbetsmarknadspolitiska åtgärder”

Magisteruppsats Soc. 464, 61-80 p

Handledare: Marianne Liedholm

Sociologiska institutionen, höstterminen 2004

Lunds universitet

Under hösten 2003 skrev jag tillsammans med en annan student vid Lunds universitet en C-uppsats om hur långtidsarbetslösa upplever sin situation. I denna uppsats nystar jag vidare på denna tråd för att undersöka några arbetslösas upplevelser av sina behov av stöd och hjälp som arbetssökande och sätta detta i relation till deras upplevelse av de arbetsmarknadspolitiska åtgärder de möter och intentionerna bakom dessa åtgärder. För att närma mig en förståelse angående detta har jag utgått från arbets- och utvecklingscentra som idag arbetar för att slussa arbetslösa personer genom rådgivning och praktik till arbete.

Då jag är intresserad av att lyfta fram arbetslösas beskrivningar och önskemål vad gäller arbetsmarknadsåtgärder har en kvalitativ studie utförts. Åtta djupintervjuer har genomförts, sex med arbetslösa personer inskrivna på arbets- och utvecklingscentra, resterande två med tjänstemän som arbetar med arbetsmarknadsfrågor. Utifrån utarbetat material har analysen delats upp i olika teman. Det teoretiska perspektiv som anlagts på denna studie är hämtat i Göran Ahrnes teori om vardagsverklighet och struktur, nätverksmodellen så som den beskrivits av Marianne Liedholm och Göran Lindberg, samt två processer presenterade av Bengt Furåker; dekommodifiering och rekommodifiering.

Arbetet med att skapa program och förberedande insatser för individer som står utanför arbetsmarknaden är en process som hela tiden står under förändring. Jag fann att det förekommer stora variationer beträffande deltagarnas inställning till den hjälp som erbjuds via AUC och de krav som ställs på dem i arbetssökarprocessen. Inställningen påverkas av olika behov, vardagsverklighet samt hur förmedlingsprocessen fungerar mellan arbetslösa och mediatorer.

Nyckelord: sociologi, arbetslöshet, arbets- och utvecklingscentrum, arbetsmarknadsåtgärd, nätverksamhälle

Inledning.....	2
Syfte	2
Avgränsning och problematisering	2
Definition av begreppen arbetsmarknad och arbetskraft.....	4
Definition av begreppet arbetslöshet.....	4
Framväxt och utveckling av arbetsmarknadspolitiska åtgärder	5
Arbetsmarknadsåtgärder som social styrning	5
Arbetsmarknadsåtgärder vid konjunktursvackor	5
AMS	5
Storstadssatsningar	6
Lokala Arbets- och Utvecklingscentra	7
Teori och tidigare forskning	7
Vardagsverklighet och struktur	7
Nätverksmodellen.....	10
Dekommodifiering och Rekommodifiering	11
Tidigare forskning om arbetslöshet och arbetsmarknadsåtgärder	12
Utvärdering av storstadssatsningens åtgärder mot arbetslöshet	14
Metod	15
Kvalitativ metod	15
Urval.....	15
Genomförande	16
Bearbetning och analys	17
Presentation av intervjupersonerna	18
Arbetsmarknadsåtgärder och AUC från tjänstemännens perspektiv.....	20
Sammanfattning och analys	23
Arbetsmarknadsåtgärder och AUC från de arbetslösas perspektiv	24
Tema ett: Arbetsförmedlingens insatser.....	24
Tema två: God hjälp eller tvång?	26
Stämningens betydelse	28
Analys.....	29
Tema tre: Kommunikation	31
Analys.....	32
Tema fyra: Ansvarsfördelning	35
Analys.....	36
Sammanfattning och avslutande diskussion.....	38
Referenser.....	40
Bilaga 1	42
Intervjuguide (utformad för intervju med deltagare på AUC)	42
Bilaga 2.	43
Intervjuguide (utformad för intervju med tjänsteman).....	43

Inledning

Under hösten 2003 skrev jag tillsammans med en annan student vid Lunds universitet en C-uppsats om hur långtidsarbetslösa upplever sin livssituation. Vi fann stora variationer beträffande deras självbild, hur deras upplevelser förändras över tid samt hur de förhåller sig till sin situation som långtidsarbetslös. Något som framkom under vårt arbete var att det råder skilda uppfattningar om vilken hjälp de anser sig behöva, om de överhuvudtaget ansåg sig behöva hjälp, för att åter ta sig in på arbetsmarknaden. Denna problematik lämnades däremot därhän då den låg utanför uppsatsens syfte. I denna D-uppsats kommer jag återigen att ta upp denna tråd och nysta vidare på den. Uppsatsen kommer att fokuseras på förhållandet mellan de arbetslösas upplevelser av sina behov som arbetssökande, och de strukturella möjligheter och hinder de upplever sig möta som arbetslösa och arbetssökande.

Syfte

Syftet med min uppsats är att studera ett antal arbetslösas upplevelser av sina behov av stöd och hjälp som arbetssökande. Detta kommer att sättas i relation till deras upplevelse av de arbetsmarknadspolitiska åtgärder de möter och intentionerna bakom dessa åtgärder.

Avgränsning och problematisering

Uppsatsen är empiriskt avgränsad till studium av ett Arbets- och Utvecklingscentrum (nedan benämnd AUC) i Malmö och uppbyggd kring följande två delar.

- 1) Intentionerna bakom, och upplägget av, den arbetsmarknadspolitiska verksamheten Arbete och Utveckling i Malmö.
- 2) Några arbetslösas upplevelse av sin situation som arbetssökande i ett AUC.

De konkreta frågor jag ställer är:

- Mot vilken bakgrund och i vilket syfte har de arbetsmarknadspolitiska åtgärder som finns i Sverige idag skapats?
- Vilka är intentionerna bakom arbetsmarknadsåtgärden AUC?
- Hur ser de som deltar i AUC: s aktiviteter på de krav som ställs på dem respektive den hjälp de erbjuds som arbetslösa/arbetssökande?
- Hur ser ansvarsfördelningen ut mellan den arbetslöse och arbetsmarknadsåtgärder vad gäller inträde på arbetsmarknaden?
- Överensstämmer AUC: s intentioner med de arbetssökandes upplevda behov av hjälp och eget ansvar?

Uppsatsens disposition

Inledningsvis kommer jag i denna uppsats att reda ut några begrepp som är centrala för studien, nämligen arbetsmarknad, arbetskraft och arbetslöshet. Efter det följer en redogörelse för framväxten av arbetsmarknadsåtgärder. I det därpå följande avsnittet presenterar jag de teoretiska perspektiv och den tidigare forskning som jag anknyter till i studien. Jag tar bland annat upp Göran Ahrnes teori om vardagsverklighet och struktur, nätverksmodellen så som den beskrivits av Marianne Liedholm och Göran Lindberg, samt två processer presenterade av Bengt Furåker; dekommodifiering och rekommodifiering. I metodkapitlet diskuterar jag mitt val av metod, redogör för urval och genomförande och informerar slutligen om hur jag gått till väga vid bearbetningen och analysen av materialet. En kortare presentation av intervjupersonerna ligger före redovisningen och analysen av det empiriska materialet, som är uppdelat i två delar: 1) Arbetsmarknadsåtgärder och AUC från tjänstemännens perspektiv. 2) Arbetsmarknadsåtgärder och AUC från de arbetslösas perspektiv. Sist i uppsatsen kommer en sammanfattning och avslutande diskussion.

Definition av begreppen arbetsmarknad och arbetskraft

Då denna uppsats behandlar arbetsmarknaden är det viktigt att reda ut hur detta begrepp definieras. Bengt Furåker presenterar en generell definition enligt vilken arbetsmarknaden är ett system där man köper och säljer, hyr eller hyr ut, objekt av varandra. (Hansen & Orban 2002:61) De centrala aktörerna utgörs av köpare och säljare, hyrare och uthyrare. Föremålet för transaktionerna kan vara varor, tjänster, aktier eller arbetskraft. Begreppet ”tjänst” används för att beteckna arbetskraft som är av icke-materiellt slag och priset på ”varan” arbetskraft av icke-materiellt slag kallas lön. Furåker diskuterar också tre aspekter av arbetskraft: fysisk förmåga kompetens och motivation. Det har ingen betydelse om en individ är fysiskt kapabel och kunskapsmässigt kvalificerad om han eller hon saknar viljan att utföra aktuella arbetsuppgifter. Man är idag fri att acceptera ett arbete eller låta bli, men måste samtidigt ha försörjning. Finns ingen försörjning utöver lön (exempelvis förmögenhet, familj eller bidrag) måste individen hyra ut sin arbetskraft för att inte svälta. I dagens utvecklade samhällen tillåts emellertid inte att någon svälter, men den som är arbetsför och vägrar lönearbeta för att istället bli försörd av välfärdsstaten får räkna med påtryckningar att hitta ett jobb. (Hansen & Orban 2002:64-66)

Definition av begreppet arbetslöshet

Det finns inte idag någon enhetlig definition av begreppet arbetslöshet, utan dess betydelse varierar utifrån olika tolkningar och sammanhang. Furåker baserar sin definition på de individer som inte har en plats på arbetsmarknaden, som har försökt bjuda ut sin arbetskraft men inte lyckats hitta någon som vill köpa den. Försörjningen ligger då i händerna på familj, välfärdsstaten eller sparat kapital. (Hansen & Orban 2002:66) Statistiska centralbyrån definierar en person som arbetslös om denne inte haft minst en timmes förvärvsarbete som anställd, företagare eller medhjälpare familjemedlem under en mätvecka.

Länsarbetsnämnden definierar en person som arbetslös om denne är anmäld som arbetssökande hos arbetsförmedlingen. Enligt arbetsförmedlingens definition kallas en person som är över tjugofem år och har varit arbetslös längre än sex månader för långtidsarbetslös. Om arbetslöshetsperioden varat kortare tid än sex månader definieras personen som arbetslös. En person som är under tjugofem år, definieras som långtidsarbetslös efter tre månader. Har personen i fråga varit arbetslös kortare tid än tre månader benämns han/hon arbetslös. Definitionen av den målgrupp som ingår i AUC kommer att utvecklas i avsnittet Lokala Arbets- och Utvecklingscentra.

Framväxt och utveckling av arbetsmarknadspolitiska åtgärder

Arbetsmarknadsåtgärder som social styrning

Genom statlig arbetsmarknadspolitik har olika typer av åtgärder skapats för att påverka arbetsmarknaden och dess processer. Detta är något som Bengt Furåker och Marianne Blomsterberg undersökt utifrån ett historiskt perspektiv. (Hansen & Orban 2002) Furåker och Blomsterberg menar att arbetsmarknadspolitik bedrivs med social styrning. Det handlar om en process där de styrande försöker påverka de styrda i en bestämd riktning. (Hansen & Orban 2002:270) Ett önskvärt tillstånd, folk i arbete, relateras till tillgängliga eller tänkbara medel. Att finna de ”rätta” och bästa medlen eller metoderna i processen är inte helt enkelt eftersom den sociala och ekonomiska verkligheten i regel är svår att förändra. Många aspekter spelar in och ska beaktas i det arbetsmarknadspolitiska arbetet. Om det primära målet är att minska arbetslösheten har man samtidigt närliggande aspekter att ta hänsyn till. Det kan både handla om att erbjuda de arbetslösa en rimlig levnadsnivå under perioden av arbetslöshet och att förmå arbetslösa att ta de jobb som dyker upp. (Hansen & Orban 2002:270) Det finns olika sätt att klassificera arbetsmarknadspolitiska åtgärder, vanligtvis tänker man på ekonomiskt relaterade insatser såsom arbetsförmedling, sysselsättningsåtgärder, arbetsmarknadsutbildning och kontantbidrag till arbetslösa. Formerna på dessa insatser är föremål för ständig förändring, beroende på hur arbetsmarknaden ser ut och på politiska ambitioner. (Hansen & Orban 2002: 276)

Arbetsmarknadsåtgärder vid konjunktursvackor

I slutet av 1950-talet började man sätta in aktiva arbetsmarknadsåtgärder vid konjunktursvackor och omställningsproblem. Då präglades åtgärderna av högre krav på arbetsgivare beträffande uppsägningsvillkor. Under lågkonjunkturerna på 1970 och 1980-talet hävdades arbetslinjen starkt och anställningstryggheten stärktes. Med kraftigt stigande arbetslöshet under 1990-talet blev allt fler individer placerade i arbetsmarknadspolitiska åtgärder. I dessa åtgärder prioriterades ungdomar som riskerade att bli långtidsarbetslösa. (Hansen & Orban 2002:280-282)

AMS

Arbetsmarknadsstyrelsen, AMS, har idag ansvar för det praktiska arbetet med hantering av arbetsmarknadspolitiska åtgärder på central nivå, medan arbetsförmedlingar ansvarar för arbete lokalt. Det finns arbetsförmedlingar på drygt 400 orter i Sverige. Deras huvuduppgift

är att sammanföra arbetssökande och lediga platser. Utgångspunkten för verksamheten är att arbetsgivaren ska få den arbetskraft som söks och att arbetstagaren ska kopplas ihop med det arbete som han eller hon är lämpad för. Till arbetsförmedlingens uppgifter hör också yrkesvägledning. Arbetsförmedlingen har en nyckelroll i de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna, men arbetet har allt mer skjutits över till kommunerna. Kommunerna har i avtal med arbetsförmedlingen tagit på sig ökat ansvar för garantiknutna åtgärder.

Arbetsförmedlingen är den största aktören vad gäller att matcha arbetsgivare och arbetssökande, men sedan 1993 är det även möjligt att inrätta privata arbetsförmedlingar, s.k. bemanningsföretag. Dessa finns numera över i princip alla områden i samhället. (Hansen & Orban 2002:284-286)

Storstadssatsningar

I spåren av ökad arbetslöshet och ökade inkomstklyftor under 1990-talet har en särskild storstadspolitik utvecklats. Satsningen inleddes med Blommansatsningen (1995 – 1998) och följdes av Storstadssatsningen, som påbörjades år 2000 och i reducerad skala fortfarande pågår. Mål och budget för de arbetsmarknadspolitiska insatserna i Malmö år 2004 redovisas i en rapport från kommunstyrelsen. (Kommunstyrelsen 2003) Rapporten ska fungera som en lokal handlingsplan för arbetet att motverka ökad segregation och få fler malmöbor i arbete. Arbete ska, enligt rapporten, i högre grad än tidigare präglas av förändringsarbete och samarbete. Ambitionen är att öka kunskapsutbyte mellan näringslivet, organisationer, föreningar och aktörer utanför kommunens verksamhet. (Kommunstyrelsen 2003:3) Pengar och resurser ska, i minst lika hög utsträckning som tidigare, avsättas till vuxenutbildning, insatser riktade till handikappade, nyanlända flyktingar och övriga invandrare, åtgärder för att bekämpa ungdomsarbetslösheten, översyn av arbetet med aktivitetsgaranti och till utveckling av AUC, en organisation som tillkommit under Storstadssatsningen. Samverkan, individanpassning, motivationsinsatser och matchning är honnörsord. Även decentralisering och konkurrens nämns som viktiga element i den nya satsningen. I Malmö innebär detta att arbetsförmedlingen förstärker och fördjupar samverkansarbetet med flera parter inom arbets- och utvecklingscentra, med behov som grundläggande utgångspunkt. Malmö Stads arbetsmarknadsinsatser ska resultera i att arbetslösa personer i Malmöregionen ska få arbete eller börjar studera ” inom rimlig tid för vad som kan förväntas utifrån deras förutsättningar” (Kommunstyrelsen 2003:10).

Lokala Arbets- och Utvecklingscentra

Storstadssatsningen som i Malmö i stor utsträckning inriktats på åtgärder för att minska den omfattande arbetslösheten och bidragsberoendet har lett fram till upprättandet av fyra AUC i de fyra stadsdelar som utgör storstadssatsningens målområden i Malmö. Specifikt för dessa centra är en långtgående samverkan mellan kommunen, försäkringskassan och arbetsförmedlingen. (Bevelander m.fl. 2003:5) Samarbetet ska göra det möjligt att anlägga en helhetssyn på den arbetssökande och smidigare slussa denne genom rådgivning, utbildning, praktik och andra lämpliga åtgärder. För att öka den personliga kontakten mellan handläggare och arbetslösa har man i AUC haft färre klienter per handläggare jämfört med den traditionella arbetsförmedlingen. Grundlig kartläggning och uppföljning av individuella handlingsplaner utgör ett led i verksamheten. (Bevelander m.fl. 2003:6-7) AUC:s målgrupp utgörs av arbetslösa personer som är eller riskerar att bli långtidsarbetslösa, vilka inte bedöms att av egen kraft kunna erhålla ett arbete, men ”inom rimlig tid” kan förväntas komma ut i arbete eller studier genom gemensamma särskilda insatser. Till målgruppen hör också arbetslösa som idag inte ingår i arbetskraften, men som bedöms ha möjligheter till arbete efter de insatser som görs inom ramen för myndighetssamverkan i AUC. De som skrivs in i AUC ska ha förutsättningar att genomföra ett individuellt utvecklingsprogram. Särskilda insatser ska erbjudas personer med allvarliga fysiska, psykiska eller sociala hinder innan utvecklingsprogrammet påbörjas. För nytillkomna personer med utländsk bakgrund och arbetslösa ungdomar med behov av fördjupad motivations- och vägledningsinsats ska särskild prioritering göras. (Försäkringskassan, Länsarbetsnämnden och Malmö Stad 2004:2) De personer som ingår i verksamheten har blivit hänvisade till AUC via handläggare på arbetsförmedlingen eller socialbyrån. Att delta i AUC:s verksamhet blir därmed ett krav för att erhålla fortsatt socialbidrag eller A-kassa.

Teori och tidigare forskning

Vardagsverklighet och struktur

Göran Ahrne behandlar i sin bok ”Vardagsverklighet och struktur” frågan hur de liv som människor lever bestäms, samt om och i så fall hur de passar in i större sammanhang och mönster. I sin framställning lämnar Ahrne uppdelning mellan subjekt och objekt för att istället arbeta med uppdelningen vardagsverklighet och struktur. Ahrne menar att denna indelning bättre möjliggör en analys av skeenden i samhällstrukturen utan att bortse från den handlande människan. (Ahrne 1981:23) Innehållet i vardagsverkligheten kretsar kring

individen och hans eller hennes relationer till andra individer samt till den närmast omgivande materiella verkligheten. (Ahrne 1981:25) Strukturen är en samhällelig teoretisk abstraktion som måste ta hänsyn till konkreta verkliga objekt såsom institutioner, fysiska objekt och dylikt. (Ahrne 1981:90)

Den strukturella process som förekommer i samhället blir man med eller mot sin vilja, medvetet eller omedvetet deltagare i. I vardagsverklighetens dagliga rutiner återskapas strukturella processer. Vardagsverkligheten skapar maktens fundament utan att själv kunna öka eller samla sin makt. Viktiga beslut och processer blir allt mer abstrakta på kort sikt. Detta medför att intresset för människan och hennes vardagsverklighet minskar, vilket i sin tur får negativa konsekvenser även på lång sikt. (Ahrne 1981:13) För att kunna påverka måste man med nödvändighet ingripa i de strukturella processerna menar Ahrne. (Ahrne 1981:25) Frågan är hur detta görs från en position i vardagsverklighet? Vardagsverkligheten består inte av en homogen grupp med gemensamma intressen, det finns många viljor och många vardagsverkligheter. (Ahrne 1981:26) Om det inte blir som en grupp eller någon enskild individ avsett behöver det inte innebära att friheten och viljorna inte har någon betydelse alls. Det finns en frihet att försöka åstadkomma något nytt. Människors egen vilja kan få betydelse under vissa omständigheter. Frågan angående viljornas möjligheter att påverka vad som händer i stort hänger samman med hur olika viljor i olika vardagsverkligheter kopplas samman med en strukturell process. (Ahrne 1981:26)

Den vardagsverklighet som Ahrne beskriver är enkel men samtidigt svåröverskådlig. Den utgörs av enskilda individers verklighet och omfattar både denna individ och den del av naturen, samhället och kulturen som han eller hon vistas i dagligen. Det finns en vardagsverklighet för varje människa. Vardagsverkligheten innehåller både subjektiva och objektiva element och utgör de omständigheter under vilka individen tillfredställer sina dagliga behov av mat, vila, arbete och dylikt. (Ahrne 1981:39)

Ahrne talar om strukturen som ett system av iakttagbara relationer och samband. Den strukturella verkligheten utgörs av vissa strategiska delar, som är hämtade ur olika vardagsverkligheter. Det rör sig om fristående komponenter som tillsammans bildar ett pussel, vars motiv utgör något annat än vad de enskilda bitarna föreställer. (Ahrne 1981:74) De enskilda bitarna får nytt innehåll genom sina nya relationer samtidigt som de olika bitarna finns kvar i vardagsverkligheten. Existensen av ett sådant här strukturellt samband beror på

om det finns förbindelser mellan olika vardagsverkligheter. De olika vardagsverkligheterna är beroende av varandra kunskapsmässigt, försörjningsmässigt etc. Det finns gemensamma aspekter som kan ha stor betydelse för vardagsverkligheten men liten betydelse för strukturen och tvärt om. Hur fenomen sammanfaller mellan struktur och vardagsverklighet kan emellertid variera beroende på vilket samhälle det rör sig om samt från en tid till en annan. (Ahrne 1981:89) Samhällsförändringar som globalisering, konjunktursvängningar och dylikt medför omställningar för såväl individer i deras vardagsverklighet som för samhällsstrukturen.

Ahrne ser på förhållandet mellan struktur och vardagsverklighet som en förmedlingsprocess i vilken det inte alltid råder konsensus. Istället påvisar Ahrne att det råder olika villkor för struktur och vardagsverklighet och hur gemensamma objekt kan ha högt varierande betydelse i de båda zonerna för social verklighet. (Ahrne 1981:90) Ahrne påpekar tex. Att det i dagens samhälle, där välfärden stagnerar och arbetslösheten ökar inte är självklart att människan är självförsörjande. Det finns många olika identifikationsmöjligheter. Man kan vara student, lönearbetare, skattebetalare, arbetslös, sjukförsäkringstagare, konsument, etc. En vanlig människa är mycket på samma gång. (Ahrne 1981:15) Om vi för över detta teoretiska resonemang på uppsatsens fokus arbetslöshet och arbetsmarknadsåtgärder kan vi sätta behovet av att arbeta och tjäna pengar, mot behovet av att få mer tid för sig själv och för sin familj. Man har kanske vant sig vid en vardagsverklighet där man för sitt uppehälle förlitar sig på bidrag eller tvärtom man kämpar med en vardagsverklighet där man inte lyckas få det arbete man så gärna vill ha. Detta kommer sannolikt att på olika sätt påverka utfallet av förmedlingsprocessen mellan struktur och vardagsverklighet. Är man nöjd med den vardagsverklighet man har är motivationen för förändring, t.ex. arbete, förmodligen inte lika stor som om man vantrivs med ett liv utanför arbetsmarknaden. I förhållandet mellan vardagsverklighet och struktur är det, enligt Ahrne, fråga om på vilket sätt förändringar av strukturen påverkar vardagsverkligheten och hur denna påverkansprocess ser ut och förändrar det ursprungliga förhållandet, eller hur man från vardagsverkligheten försöker nå strukturen och hur sättet att nå dit påverkar det man vill åstadkomma. Skillnad i resultat kan tex. tänkas bero på hur individen behandlas i förmedlingsprocessen och vilken roll individen själv får ta på sig. De medel och metoder som används i processen sätter gränser för vad som uppnås. I detta perspektiv är det intressant att studera hur man i verksamhet som AUC försöker hjälpa eller påverka individen att skaffa ett arbete och hur detta påverkar individens vardagsverklighet. Intressant är också hur den individ som själv kämpar för att genom

tillträde till arbetsmarknaden kunna påverka sin vardagsverklighet upplever förmedlingsprocessen och kanske genom denna förändrar sina mål.

Utöver strukturen och vardagsverkligheten menar Ahrne att även en tredje betydande part kommer att göra sig märkbar eftersom varje möte och konfrontation äger rum mot bakgrund av ytterligare faktorer såsom sociala relationer eller bitar av samhället. Den tredje parten behöver inte vara en person utan kan utgöras av ett fysiskt, socialt eller kulturellt objekt. Varje parrelation, längre eller tillfällig, måste på något sätt innehålla kommunikation. Det kan ske exempelvis med pengar eller med språket. Det medel som används för kommunikationen utgör en tredje part. (Ahrne 1981:58-59) Kommunikationen är således en viktig del av förmedlingsprocessen. Kommunikationen eller mediationens betydelse för utbytet och förmedlingen mellan olika nivåer kan vidareutvecklas genom den nätverksmodell jag presenterar nedan. I denna modell kan vi tänka oss en handläggare i funktion som mediator, en länk mellan olika nivåer i samhället.

Nätverksmodellen

Storstadssatsningen i Malmö är inriktad på åtgärder för att minska arbetslösheten och bidragsberoendet. En åtgärd har varit att öka samarbetet mellan olika myndigheter i Malmö. Denna utveckling innebär förändring mot ökat nätverkstänkande i linje med nätverksmodellen som bland annat presenteras av Marianne Liedholm och Göran Lindberg. Denna modell beskriver samhället som ett gigantiskt nätverk av relationer mellan medborgarna på olika nivåer och i olika delsystem. Medborgarna har olika grad av tillgång till olika delsystem. Delsystemen i sig skiljer sig åt, vissa har större makt och möjlighet att påverka än andra. Medborgarnas möjlighet att påverka och finnas med i systemet beror på om och hur mycket tillgång de har till delsystem av betydelse. Vid de fall då medborgare har få eller bristfälliga kontakter med viktiga delsystem blir han eller hon marginell i samhället. I nätverksmodellen poängteras hur viktigt det är att kommunikationen och interaktionen fungerar mellan olika aktörer mellan och inom de delsystem som nätverket består av. Begreppet mediation innebär i detta sammanhang den mekanism som gör utbytet mellan olika delsystem möjlig. De krav, regler, intention etc. som förekommer mellan olika delsystem blir hanterliga och begripliga med hjälp av mediation. I interaktionen mellan en grupp aktörer på en nivå (exempelvis den arbetslösa som ingår i arbetsmarknadspolitiska åtgärder) och aktörer på annan nivå (exempelvis handläggare och arbetsförmedlare) behövs

olika utarbetade metoder för att klara upp kritiska situationer. (Liedholm & Lindberg 1998:9-10) Om kommunikationen fungerar kan det ha en betydelsefull funktion för människor som annars är isolerade eller inte delaktiga i det som händer i omgivningen. (Liedholm & Lindberg 1998:30)

Den samverkan och individanpassning som anammats i verksamheten AUC kan liknas vid en nätverksmodell med olika delsystem. En rad olika delsystem ingår i arbetsmarknadspolitiska åtgärder och kan det te sig som: **den arbetslösa individen**, hemmet, privata arbetsförmedlingar, den statliga arbetsförmedlingen, försäkringskassan, socialbyrån, bidrag, **AUC och den operativa frontpersonalen**, ledningsgrupper och styrelser för de olika åtgärderna, kommunstyrelsen, regering och riksdag, alla med sin mer eller mindre betydelsefulla roll i arbetslöshetsproblematiken. (Liedholm & Lindberg 1998:10-11) De två delsystem som har viktigast roll i detta sammanhang är den arbetslösa individen och AUC med dess operativa frontpersonal. Hur kommunikation och interaktion fungerar mellan dessa två delsystem kommer att närmare analyseras. Kriterierna för en bra mediator är att denna har förtroende hos den involverade och mandat att handla relativt självständigt. Mediatorns uppgift är att göra regler och intentioner begripliga för de olika parterna. Mediatorn ska således genom sin förmedling öka kommunikationen mellan, i Ahrnes termer, struktur och verklighet. Detta kan teoretiskt sett kunna leda både till konsensus och konflikt, beroende på om det utvecklas en maktfullkomlig eller förståelsebringande kommunikation. (Ewert m.fl. 2004)

Dekommodifiering och Rekommodifiering

Två processer, knutna till arbetsmarknaden, som är intressanta för denna uppsats är dekommodifiering och rekommodifiering. (Hansen & Orban 2002:65-66) Furåker gör en beskrivning av dessa något otympliga begrepp med utgångspunkt i det engelska begreppet ”commodity” eller markandsberoende. Kommodifiering kan enligt Furåker avse en process genom vilket någonting förvandlas till en vara på arbetsmarknaden. Det kan handla om en individ som blir mindre beroende av bidrag eller egen verksamhet för att istället försörja sig på lönearbete. Dekommodifiering syftar på en motsatt process genom vilken individen blir mindre beroende av arbetsmarknaden. Detta begrepp förekommer ofta i sammanhang med diskussionen om välfärdsstatens olika bidragssystem. När välfärdsstaten erbjuder åtaganden kan det leda till att individers egen förmåga att själva försörja sig minskas eller elimineras, i

dess situationer talar man om dekommodifieringens roll. Begreppet rekommodifiering syftar på personer som återgår till arbetsmarknaden efter att av någon anledning lämnat den. Processen att ta sig tillbaka kan vara svår och statliga insatser som rehabilitering och andra insatser kan vara nödvändiga för att hjälpa individer tillbaka till arbetsmarknaden. Bakgrunden kan vara yrkesskada eller arbetslöshet. När staten tillsätter åtgärder för att arbetsskadade personer eller placerar arbetslösa personer i utbildningsprogram som ska underlätta deras möjligheter att få jobb innebär det försök att åstadkomma rekommodifiering. (Hansen & Orban 2002:66) Hur arbetsmarknadspolitiken är utformad i ett samhälle påverkar dessa processer och ansvaret på den arbetslösa ökar respektive minskar beroende på vilken typ av åtgärder den arbetslösa förväntas delta i. I detta sammanhang är det relevant att belysa AUC: s intentioner och krav i förhållande till de arbetssökandes eget syn på ansvar.

Tidigare forskning om arbetslöshet och arbetsmarknadsåtgärder

Utifrån tidigare forskning kan konstateras att det finns olika sätt att se på hur samhället bör förhålla sig till arbetslöshet och arbetsmarknadsåtgärder. En rad utvärderingar, rapporter och överenskommelser har skrivits beträffande storstadssatsningen och AUC. Denna riktning har dock kommit att bli föremål för kritik av dem som anser att för mycket fokus riktas mot åtgärder för arbetslösa istället för att lägga resurserna på att åtgärda det verkliga problemet, att det inte skapas tillräckligt mycket arbetstillfällen. Det finns många överensstämmande åsikter samtidigt som åsikterna också går isär. Nedan kommer några olika ståndpunkter att presenteras.

Jan Johannesson & Eskil Wadensjö redovisar 28 åtgärder för att motverka arbetslösheten. De inkluderar Finans- och penningpolitik, lönebildning, arbetsrätt, arbetslöshetsförsäkring, EU, central och decentraliserad arbetsmarknadspolitik, utbildnings- och forskningspolitik etc. (Johannesson & Wadensjö 1997) De åtgärder som presenteras visar på arbetslöshetens komplexitet. Den Svenska arbetsmarknadskrisen har många orsaker och det finns därför inte ett svar eller en enda lösning på problemet. Hur sysselsättningen ska åtgärdas råder det delade meningar om i de presenterade åtgärderna.

Johannesson och Wadensjö anser själva att åtgärder från samhällets sida för att minska arbetslösheten är nödvändiga. De ger också exempel på politiska åtgärder som kan genomföras för att minska arbetslösheten. De konstaterar att arbetslösheten i Sverige är hög

och kommer i sitt resonemang fram till att åtgärder inte bör underskattas. Viktigt är, menar de, att i arbetet med att finna ett hållbart politiskt recept för minskad arbetslöshet, inte glömma eller ignorera att vissa personer har särskilda svårigheter att ta sig ut på arbetsmarknaden. Enligt Rune Åberg är det viktigt att lära av tidigare misstag och inte anlägga för mycket fokus på arbetsmarknadsåtgärder, utan istället dra åt svångremmen för de arbetslösa för att öka deras intresse att söka nya jobb. (Johannesson & Wadensjö 1997:22-27) De insatser som presenteras ur denna synvinkel har att göra med strukturella politiska åtgärder medan arbetsmarknadsprojekt får mindre utrymme.

Ovanstående ståndpunkter påvisar olika riktningar i debatten kring arbetsmarknadsåtgärder. För att dra det till sin spets kan man säga att det finns två riktningar; de som är kritiska och anser att den arbetslösa själv bör ta ansvar över sin situation och de som anser att arbetsmarknadsåtgärder är en nödvändig hjälp för dem som inte själva kan ta sig ut på arbetsmarknaden.

Christina Axelsson talar om social exkludering vilket innebär att det finns mekanismer i samhället som utestänger stora grupper från arbete och trygghet, dvs. att det är ett samhälleligt snarare än individuellt problem. (Axelsson 2002:51) Axelsson lyfter fram två aspekter som viktiga grundstenar att utgå ifrån i storstadspolitiken, tillväxt och integration. Hon anser att tillväxtperspektivet är viktigt att fokusera på för ökad sysselsättning men att endast arbete med detta kan leda till att bara vissa grupper gynnas medan outsidergrupper hamnar i skymundan. Det är därmed nödvändigt att skapa arbetsförberedande program för individer som befinner sig långt ifrån arbetsmarknaden. Axelsson urskiljer tre primära syften inom arbetsmarknadsområden; insatser för att skapa nya arbetstillfällen, matchning mellan arbetssökandes kompetens och arbetsgivarens arbetskraftsbehov och arbetsförberedande insatser.

Den senare ståndpunkten är den som idag har haft genomslag i Sverige. Storstadssatsningen har lett till att resurser och insatser satts in för att motverka segregation och för att främja tillväxt.

Utvärdering av storstadssatsningens åtgärder mot arbetslöshet

Storstadssatsningen i Stockholms kommun har liksom Malmö inneburit nya åtgärder för långtidsarbetslösa och personer som har svårigheter att ta sig ut på arbetsmarknaden. Samverkan har genomstrukturerat verksamheten och nätverksbyggande har påbörjats mellan kommunen, staten och arbetsmarknadsområdet. Vidare har ett näringslivssamarbete startats upp mellan privata och offentliga arbetsgivare. En utvärdering av verksamheten i Rinkeby, Spånga/Tensta visar på positiva resultat, både personer med erfarenhet av lång arbetslöshet samt personer som aldrig tidigare arbetat på den svenska arbetsmarknaden har kommit ut i arbete. (Ljungar 2004)

Arbets- och Utvecklingscentrena i Malmö har varit föremål för en rad utvärderingar sedan starten 2000 och bedömningen av verksamheterna har i stort varit positiv. AUC har i ökad utsträckning lyckats med att få arbetslösa personer i arbete eller studier. Orsakerna till framgångarna kan vara många, allt ifrån fokuseringen på individens självförsörjning, det individcentrerade arbetssättet, ökad kontakt handläggare - arbetssökande, ökad samverkan mellan olika myndigheter, decentralisering, konkurrens, personalens positiva inställning till verksamheten, till ökat erfarenhetsutbyte mellan olika AUC och med omvärlden. Till de problem som utpekats hör att direktiv från moderorganisationerna stört AUC: s individcentrerade arbetssätt, att AUC inte haft inflytande över rekrytering av personal från arbetsförmedlingen och försäkringskassan, stor personalomsättning, moderorganisationernas möjlighet att med kort varsel omdisponera sin AUC-personal till verksamhet utanför AUC och att skilda datasystem försvårat handläggning och rapportering. (Andersson m.fl. 2004:13)

Betydelsen av ökad kommunikation mellan den arbetssökandes vardagsverklighet och de åtgärder som föreslås verifieras av utvärderingarna. Ökat erfarenhetsutbyte på alla nivåer och i alla led ger vardagsverkligheten ökad möjlighet att beaktas och få genomslag. Till problemen hör en central styrning som är okänslig för vardagsverkligheten och anpassningar till den, respektive tekniska system som snarare tjänar differentierade än samverkande organisationer och institutioner.

Metod

Kvalitativ metod

Hur fältet bäst studeras och analyseras råder det delade meningar om. Ett krav som ständigt återkommit inom samhällsvetenskapen är att vetenskaplig kunskap ska vara kvantitativ och att forskaren bör förhålla sig objektiv till det som studeras. (Kvale 1997:69) Följaktligen blir den vanligaste kritiken mot kvalitativ metod att den är allt för subjektiv och inte når upp till de objektivitetskrav som förut varit en förutsättning för all slags forskning. Ambitionen i denna uppsats är att lyfta fram de arbetslösas egna beskrivningar och önskemål, vilket gör den kvalitativa metoden lämplig. Denna typ av information är svår, om inte omöjlig, att finna genom kvantitativ metod. Valet av metod var därför lätt; studien skulle genomföras med hjälp av samtalsintervjuer.

Urval

Efter att ha besökt AUC vid ett par tillfällen fick jag klartecken att komma tillbaka och intervjua ett antal deltagare. Sammanlagt genomfördes sex djupintervjuer med deltagare på AUC. Två intervjupersoner blev tillfrågade av en handläggare på AUC, medan tre intervjupersoner valdes ut av mig själv. En person anmälde sig som frivillig. Urvalet skedde slumpmässigt. Vad som kan ställa till problem är om personal inom en verksamhet gör medvetet urval och tar ut personen som har en positiv inställning. I detta fall visade sig dock personerna som valdes ut av personal inte utmärkte sig med positiv inställning, en av dem som valdes ut av personal visade sig istället vara mycket negativ till verksamheten vilket visar att personalen inte försökt påverka studien i positiv riktning. Då min strävan var att lyfta fram olika upplevelser och aspekter inom problemområdet eftersträvade jag en variation av intervjupersoner. Ett rimligt antagande var att kön, utbildningsnivå, etnisk bakgrund och kulturell bakgrund liksom arbetslöshetsperiod och tid i arbetslöshetsåtgärd kunde ha betydelse både för upplevelse av och syn på situationen och åtgärderna. Ur denna synpunkt blev urvalet tillfredsställande; tre kvinnor och tre män intervjuades, tre av dem har annan etnisk bakgrund än svensk och intervjupersonernas utbildningsnivå varierar.

Intervjupersonerna är mellan 19 och 33 år gamla. Att åldersspridningen inte är större beror på att den målgrupp som AUC framförallt riktar sig till är unga som riskerar att bli långtidsarbetslösa. De intervjuade har varit inskrivna på AUC mellan två veckor och cirka ett år. Två intervjupersoner har varit inskrivna på AUC tidigare.

För att få en inblick i intentionerna bakom arbetsmarknadsåtgärderna i Malmö och verkställarnas syn på dessa har jag även intervjuat två tjänstemän som arbetar med arbetsmarknadsåtgärder.

Genomförande

Inom den kvalitativa metoden är forskaren själv en oerhört viktig del i undersökningsinstrumentet och kan genom sin närhet till det undersökta både vara en fara för undersökningens resultat och en garant för det. Det gäller att inte styra resultatet med sin närvaro, utan vara ett känsligt instrument som fångar upp det som intervjupersonen står för. Förhoppningsvis har min medvetenhet om detta varit till gagn för undersökningen. För att hålla samtalet inom ramen för det som skulle studeras utformade jag teman kring vilka samtalen skulle röra sig. Dessa teman handlade om personlig bakgrund, utbildning, försörjning, inställning till AUC, kännedom om verksamheten och upplevelse av och synpunkter på insatserna. I intervjuerna med tjänstemännen förhörde jag mig om arbetsuppgifter, ansvarsområden, samverkan och framväxten av arbetsmarknadsåtgärder.

Redan vid första kontakten redogjorde jag för uppsatsens syfte och talade om att min studie genomfördes oberoende av AUC. Jag förklarade också att intervjuerna var konfidentiella och intervjupersonernas namn skulle fingeras. Något jag valde att inte ta reda på under intervjuerna med de arbetslösa var namn på de handläggare de har haft hjälp av på AUC. Detta för att jag under den tid då jag författade uppsatsen regelbundet rörde mig både bland personal och arbetslösa, det kan då vara känsligt att ha namn bakom beskrivningar. Att ha namn på handläggarna är inte heller relevant för studien då jag inte är ute efter att peka ut någon utan studera de arbetslösas behov av stöd och hjälp samt inställning till verksamheten.

Intervjuerna spelades in på band. En av intervjupersonerna verkade osäker och nervös när jag frågade om jag fick spela in intervjun, men sa ändå ja till bandinspelning. För att lätta upp den något tryckta stämningen inledde jag denna intervju med en ”mjukstart”. Mitt bestående intryck var dock att intervjupersonen kände sig osäker och hade svårt att formulera sig när bandspelaren var på, vilket ledde till att en del av denna intervju inte bandades. Genast efter intervjun talade jag själv in på bandet den information jag fått av intervjupersonen. Övriga

intervjupersoner föreföll inte besvärade av inspelningen. Alla försäkrades om att banden skulle hållas väl gömda tills de spelades över.

En av de tillfrågade ville inte bli intervjuad då hans inställning var ”för negativ”. Han gick dock med på en intervju efter viss övertalning. Intressant var att se att hans inställning i grunden var mycket positiv, men att han påverkades av den negativa inställningen i ”sin grupp”. Vid det initiala frågetillfället satt han vid samma bord som dessa. När vi på tu man hand, i ett rum med stängd dörr, diskuterade hans situation och inställning visade det sig att han egentligen var mycket positivt inställd till AUC. Ett par av intervjupersonerna var snabba med att framföra negativ kritik mot AUC, men när de fick frågan om de menade att AUC borde upphöra ändrade de uppfattning och ansåg att AUC:s verksamhet trots allt var positiv. Dessa växlingar visar att det som sägs måste ”vridas och vändas på” och sättas in i sitt sammanhang, vilket är möjligt i en djupintervju. Man måste givetvis också i analysen vara uppmärksam på konsekvensen och utvecklingen i samtalet. Att diskutera arbetsmarknadsåtgärder i allmänhet var mycket angeläget för samtliga intervjupersoner när samtalet väl var igång. Alla hade synpunkter på vilka förbättringar som skulle kunna göras samt positiva och negativa aspekter.

Intervjuerna varade mellan en halvtimme och en och en halv timme. De har sedan transkriberades med viss redigering.

Bearbetning och analys

Det finns inga klara instruktioner angående hur kvalitativt material ska bearbetas. Det viktigaste är att fånga det ”subjektiva och unika”. (Lanz 1993) Att sedan noggrant redogöra för hur man som forskare går tillväga är viktigt för att läsaren ska kunna ta ställning till det empiriska underlaget. I mitt fall har bearbetningen och analysen skett i flera steg.

Transkribering har skett direkt efter intervjutillfället då jag fortfarande hade intervjun i färskt minne. Jag har läst de utskrivna intervjuerna ett stort antal gånger och i olika omgångar för att lära känna materialet. Sedan påbörjades arbetet med att uppmärksamma nyanser, likheter, skillnader och nyckelord. Olika synpunkter har lyfts fram och analyserats i förhållande till vilken person det handlar om. Bakgrund, tid som arbetslös och erfarenheter av arbetsmarknadsåtgärder har betydelse för intervjupersonens upplevelser. Vidare kan aspekter som exempelvis de arbetslösas bakgrund och ingångsattityd påverka hur de förhåller sig till

AUC. Det är alltså viktigt att ha detta i åtanke för att inte fastna endast vid handläggarens roll för hur utfallet kommer att bli. Materialet bearbetades i nästa steg utifrån teorierna och erfarenheter av tidigare forskning. Arbetet fortsatte sedan med att materialet ordnades tematiskt. Viktigt var i detta skede att uppmärksamma samband mellan olika teman innan de delades upp. I och med att materialet bearbetades i flera steg kunde oväsentlig information reduceras efter hand. Under processen växte ett hanterbart och förenklat material fram inför den fortsatta analysen. I en process där man tvingar isär sådant som annars hör ihop är det viktigt att man kritiskt granskar sitt arbetssätt. Materialet ska ha kvar sin ursprungliga form dvs. ”att utvalda ord och citat ger samma bild som den intervjupersonen ger i den ursprungliga intervjuutskriften” (Stojanovic 2001:53) Materialet får dock inte brytas ned så att väsentliga citat och tankegångar eller viktigt information går förlorad. När man närmar sig bearbetningens sista steg uppkommer frågan hur materialet bäst presenteras. Då vissa föredrar att skriva om och omformulera den citerade personen eftersom det anses ”oetiskt att i stor utsträckning använda talspråk i citaten” (se exempelvis Trost 1997:119) anser andra att det är viktigt att spegla sin källa ”med talspråkets alla egenheter” (Lanz 1993:94). Det handlar i stor utsträckning om en smaksak. Personligen föredrar jag att exakt återge intervjupersonens språk då jag anser att detta ger en mer nyanserad och levande beskrivning av deras upplevelser.

Presentation av intervjupersonerna

De sex arbetslösa personer jag intervjuat är alla deltagare i AUC.

Lisa är 27 år gammal och har varit arbetslös och deltagare på AUC två gånger tidigare. Hon har nu varit arbetslös i fyra månader. Lisa tog själv kontakt med sin första handledare på AUC då hon visste att hon skulle bli arbetslös. Det dröjde dock drygt en månad innan hon åter var tillbaka som deltagare i verksamheten. Hon försörjer sig idag på socialbidrag och den formella handläggningen har skötts av Lisas handläggare på socialbyrån. Lisa har tidigare haft en rad extrajobb men aldrig ett fast heltidsjobb. Hon har även läst fristående kurser på universitet i sammanlagt två och ett halvt år.

Sabina är 23 år och tvåbarnsmamma. Hon har varit deltagare på AUC i två veckor. Tidigare har hon arbetat heltid som lokalvårdare. Sabina sa upp sig själv från jobbet. Hon blev gravid och bestämde sig för att börja plugga efter barnledigheten. Efter studierna blev hon gravid igen och hon är nu arbetslös sedan fyra månader tillbaka. Sabina försörjer sig idag på A-kassa och blev ihopkopplad med AUC genom arbetsförmedlingen.

Dragan är 24 år gammal. Han har varit inskriven på AUC vid ett tillfälle tidigare och fick via AUC en praktikplats. Dragan praktiserade i sex månader och har nu kommit tillbaka som deltagare på AUC. Han har nu varit inskriven i verksamheten i två månader. Dragan försörjer sig på socialbidrag och blev slussad till AUC via socialbyrån. Han har en gymnasieutbildning bakom sig och har förutom praktiken haft en rad olika deltids- och sommarjobb.

Tomas är 19 år och därmed yngst av de deltagare jag intervjuat. Han tog studenten våren 2003 och har sedan dess arbetat på en rekryteringsbyrå, men jobben blev allt färre och för drygt två månader sedan blev han arbetslös. Tomas har varit på AUC i ca åtta veckor och kom i kontakt med AUC via sin handläggare på arbetsförmedlingen. Eftersom han inte arbetade heltid inom rekryteringsbyrån under någon längre period försörjer han sig nu på socialbidrag.

Mohammed är 21 år. Han har en högstadietutbildning bakom sig och har tidigare haft ett par heltidsjobb. Nu försörjer han sig på A-kassa och får även ekonomisk hjälp av sin familj. Han kom i kontakt med AUC via arbetsförmedlingen och har nu varit deltagare i verksamheten i ett år.

Laura är 33 år och därmed äldst av de personer jag intervjuat. Hon kom till Sverige 1993 och har sedan dess läst in en ekonomisk utbildning på Lunds universitet. Sammanlagt har hon studerat sex år i Sverige. Hon har nu varit arbetslös i tre månader och har varit deltagare inom AUC så gott som lika länge. Idag försörjer hon sig på socialbidrag och kom i kontakt med AUC via socialbyrån.

Intervjuer med tjänstemän. Jag har genomfört dels en intervju med avdelningschefen för integration och arbetsmarknadsavdelningen på stadskontoret i Malmö, dels en intervju med en av AUC:s sektionschefer.

Avdelningschefens arbetsuppgifter består i att leda arbetet med att introducera nyanlända flyktingar, samt arbete med de kommunala arbetsmarknadsinsatserna. Vidare har han nära koppling till statliga aktörer från migrationsverket, försäkringskassan, arbetsförmedlingen och länsarbetsnämnden.

Sektionschefen är ansvarig för personal- och metodfrågor på ett av AUC:s kontor. Tidigare har hon arbetat på arbetsförmedlingen i 16 år, men är numera anställd av kommunen.

Arbetsmarknadsåtgärder och AUC från tjänstemännens perspektiv

De senaste åren har det skett en förändring beträffande arbetsmarknadsåtgärder i Malmö. Datortek och andra kortlivade projekt läggs ned och mer fokus flyttas till AUC. Den avdelningschef jag intervjuat beskriver en förändring från traditionella till mer strategiska metoder. Kommunerna arbetade tidigare på uppdrag av arbetsförmedlingen med olika typer av projekt som främst riktade sig till människor som redan varit ute på arbetsmarknaden. Det fanns ett behov av att skapa starka relationer till den reguljära arbetsmarknaden och inte låsas i projekt som lever sitt eget liv, vilket ledde till att en ny modell utvecklades. Det är viktigt, menar min informant, att insatserna är genomtänkta och förankrade i en politiskt samlad strategi. De får inte vara något tillfälligt som en tjänsteman kommer på att man kan starta. Ambitionen är att komma ifrån ”sysselsättningsprojekt” som kompensation för svikande arbetsmarknad. Förändringen har inneburit att projekt som datortek och aktivitetscentrum minskat med 90 % medan samverkansprojektet AUC fått ökade resurser. Omvandlingen har inte skett helt smärtfritt. Den generalplan som utarbetades (GEFAS) för arbete och sjukförsäkring hamnade i konflikt med det gamla systemet. Det nya systemet innebar att fler registrerades som arbetslösa. Fokus flyttas i AUC-modellen från vilken *typ av bidrag* personen har till att *tillgodose individens behov*. Effekten blir att socialbidragsberoende personer benämns arbetslösa istället för socialbidragstagare, vilket drar ner statistiken för arbetsförmedlingen. Denna, enligt avdelningschefen, ”primitiva” kritik fanns inledningsvis men har förändrats då resultaten från AUC pekade i positiv riktning.

Kvalitet, individinriktning, samverkan och behov är begrepp som återkommer under intervjun med avdelningschefen. I AUC ska varje individs behov, resurser och hinder uppmärksammas, och utifrån detta ska de matchas till studier eller helst arbete. Detta arbets sätt är mycket personalkrävande. Om inte denna metod fungerar finns det risk för en återgång till projekt där personer sätter sig vid datorerna och söker jobb, aktivitetsgaranti i storskalighet är viktigt att komma ifrån.

Avdelningschefen lyfter fram positiva aspekter med AUC; bland annat påpekar han att personer fått arbete nästan av sig självt bara genom att komma in på AUC trots att de varit arbetslösa i årtal. Positiv uppmärksamhet kan leda till en kontakt eller att personen i fråga tar initiativ och därmed kommer in på arbetsmarknaden. Det gäller att snabbt ta reda på individens förutsättningar för att därefter kunna sätta in de resurser som behövs. Det är också

viktigt, påpekar min intervjuperson, att finna en väl avvägd balans mellan hur mycket handläggaren (inom AUC benämnd coach) ska bidra med och hur mycket som är den arbetslösa personens (inom AUC benämnd deltagare) eget ansvar. Om det finns arbetstillfällen finns det anledning att väcka folk ut bidragsberoende. Man kan behöva konfrontera människor med sina bidragsberoenden och samtidigt visa möjligheter att komma ur det. Stort ansvar i denna process ligger på den offentliga sidan, tjänstemän och politiker, då de har ansvaret för att skapa erbjudanden och politik som leder till något konkret. Där finns det anledning att vara självkritisk, säger avdelningschefen, och undvika att slussa in personer i system för att hålla dem lugna. Mycket ansvar ska och bör läggas på individen men det är lika viktigt att de som arbetar med arbetslöshet och arbetsmarknadsåtgärder tar sitt ansvar.

Den sektionschef som intervjuats har arbetat på arbetsförmedlingen i 16 år innan hon började på AUC. Att reda ut problematiken kring arbetsförmedlingens verksamhet är svårt menar hon. Verksamheten kantas av ständiga förändringar och skillnaden mellan att arbeta i kommunal verksamhet och på arbetsförmedlingen är stor eftersom arbetsförmedlingen styrs från statligt håll. Kontrollmöjligheterna är stora ända ner på handläggarnivå. Så har det inte alltid varit. Tidigare hade handläggare större möjlighet att påverka sitt arbete än vad de har idag. AUC har inneburit att man kan testa nya metoder för att komma fram till nya lösningar på gamla problem. Idag arbetar man mycket individinriktat på AUC och lägger större ansvar på den enskilda individen. AUC: s uppgift är att öka motivation att söka arbete och i ett tidigt skede fånga upp personer som riskerar att bli långtidsarbetslösa.

Samverkan och individanpassning är två mycket grundläggande hörnstenar i AUC och det är viktigt att deltagarna är medvetna om detta påpekar sektionschefen. All aktivitet på AUC såsom föredrag och kurser är numera frivilliga, men ett introduktionsmöte finns kvar och är obligatoriskt för samtliga deltagare. I det poängterar man att AUC är ett samverkansprojekt med resurser från samtliga myndigheter och att det ska användas fullt ut. Att arbetsförmedlingen, försäkringskassan och kommunen sitter under samma tak är en vinst som de inblandade parterna är stolta och glada över. Det finns ingen garanti för att alla tar till sig informationen, menar sektionschefen, men den finns där för de som är mottagliga för den.

Eftersom AUC är knutet till bidrag kan det inte vara helt frivilligt. Det är en överenskommelse att den som söker bidrag direkt ska remitteras till AUC. Det dröjde tidigare

lång tid innan arbetsförmedlingen ställde några direkta krav på den arbetslösa. AUC har nu börjat ställa krav från dag ett. Redan i telefon när de arbetslösa ringer och söker bidrag ges information om vilka förväntningar samhället har på den som är arbetslös. Att bli självförsörjande är det primära och som hjälp med att hitta arbete eller komma igång med studier finns AUC. Dagen efter att bidrag söks kommer man att remitteras till AUC, sedan följer ett möte med socialsekreterare efter en vecka. Det är inte AUC som bestämmer vilka individer som ska ingå på AUC utan det är en överenskommelse med socialsekreteraren och den som söker bidrag, om personen i fråga inte skulle vara nöjd med att bli remitterad till AUC får fortsatt vistelse diskuteras.

Personalen på AUC förutsätts arbeta utifrån den gemensamma värdegrunden att människan har en förmåga att själv ta ansvar för sitt liv och att bli självförsörjande. Samtliga inskrivna blir tilldelade en coach vars främsta roll är att stödja och hjälpa dem i processen till självförsörjning. Om deltagaren är mottaglig för hjälpen är en annan fråga. Hjälpen är ibland välkommen direkt, andra anser sig inte behöva hjälp. Enligt sektionschefen är detta främst en fråga om tid.

”Folk förändras över tid när dom är här, för en del ramlar polletten ner direkt, man fattar det här direkt och är verkligen aktiv och gör ett jättebra jobb och andra behöver längre tid för att förstå vad det här innebär.”

Modellen har inte varit helt okomplicerad för de anställda. Antalet inskrivna varierar vilket gör att det i perioder kan det vara väldigt tryck. I snitt har varje coach kontakt med 70-100 deltagare, vilket dock inte innebär att man arbetar aktivt med alla utan det går i faser. En viktig aspekt som poängteras är att det krävs olika insatser för olika deltagare, man håller på individanpassningen och vill i princip inte ha några kollektiva insatser.

Det första mötet initieras av coachen, sedan ligger ansvaret på deltagaren att upprätthålla kontakten. Tidigare låg ansvaret för mötena hos coachen. Tilldelning av coach går efter ett datumsystem men det finns enligt sektionschefen i de flesta fall utrymme för flexibilitet. Båda sidor har ett intresse av att upprätta en bra kontakt. En viss indelning är dock nödvändig om systemet ska bli hanterligt och för att skapa en fungerande kommunikation.

För att uppfylla kraven för bidrag måste deltagaren, förutom att vara inskriven och ha en registrerad närvaro på 15 timmar i veckan, prestera något som visar att han/hon tar ansvar för

att bli självförsörjande. Det handlar, enligt sektionschefen, om att få personerna att förstå vad som är bäst för dem, inte om att utföra ett polisiärt arbete eller sätta åt de arbetslösa.

”...men det kanske inte är jag som tjänsteman som vet vad som är bäst för dig...utan du vet...jag tror att du vet vad som är bäst för dig...om du talar om det för mig så ska jag göra allt som står i min makt för att hjälpa dig till det”

Deltagarna får redovisa sina framtidsplaner. Tänker de sig en framtid med bidrag ska det tydligt markeras att det inte är acceptabelt om man har förutsättning att försörja sig själv.

Sammanfattning och analys

Att ge individen mer utrymme och ansvar var något som fanns med i beräkningarna då modellen AUC utformades. Man ansåg att traditionella metoder brast vad gäller att lyfta fram och se till varje individs behov. Med de nya metoder som utarbetats vill man ta vara på den arbetslösa individens förmåga. Kopplat till Ahrnes resonemang kan detta tolkas som att vardagsverkligheten i denna nya modell kommer att få mer utrymme. Arbetet med åtgärder går mot en utveckling där strukturen i större utsträckning ska anpassas till de arbetslösa istället för tvärt om. En garanti för detta ska den nära relationen mellan individ och handläggare vara och fokuseringen på helhetsperspektivet. Både individen och strukturen ska bli mera transparent och möjlig att greppa. Frågan är till vems fördel detta är. Enligt Ahrne kan vi i dagens samhälle se att intresset för människan och hennes vardagsverklighet minskar, vilket får negativa konsekvenser även på lång sikt. (Ahrne 1981:13) Exemplet från sektionschefen ”om du talar om det /vad som är bäst för dig/ för mig så ska jag göra allt som står i min makt för att hjälpa dig till det” ger hopp om att individen och vardagsverkligheten får komma till tals i AUC modellen.

Utgången är dock inte klar. Arbetslösa är inte en homogen grupp utan består av individer med olika bakgrund och vardagsverklighet. Har de med sina vitt skilda vardagsverkligheter möjlighet att påverka strukturen eller kan påverkan bara ske i det enskilda sammanhanget, om ens då. Det som i hög grad synes gälla är social styrning mot arbete med individens eget ansvar som huvudredskap. Arbete är målet och det ska individen känna eget ansvar för. Gör man inte det faller man utanför AUC: s koncept, då exkluderas man med stöd i arbetsmarknadsåtgärdens primat. Men samtidigt finns det åtminstone en teoretisk möjlighet att inte bara individen utan också strukturen förändras i den nära kontakten. I båda fallen är förmedlaren en viktig faktor. AUC innebär också sammanförande av vardagsverkligheter både i teori och praktik. Coachen konfronteras med många olika vardagsverkligheter och de

enskilda individerna förs genom närvaroplikten samman i grupper, i vilka man kan skapa nya rutiner och ny syn på både på den strukturella verkligheten och enskilda och gemensamma delar i vardagsverkligheten. Man kan uppfatta både pusslet och pusselbitarna på ett nytt sätt.

I vardagsverklighetens rutiner återskapas strukturella processer, säger Ahrne. De vardagsrutiner som AUC genererar karakteriseras, åtminstone formellt, av närvaro och uppvisande av eget ansvar. Att konfrontera människor med sitt bidragsberoende och få dem att se arbete som ett alternativ ingår i AUC: s uppdrag. Hur detta lyckas och uppfattas kan i hög grad förväntas bero på förmedlingsprocessen och vilken roll individen själv upplever sig ha i detta sammanhang. Stärks individen eller upplever sig individen vara en bricka i ett spel med i förväg inritade vägar och inhägnader? Att se till varje individs behov inom en verksamhet som inte är helt och fullt frivillig kan komma att bli en komplex kombination. Enligt sektionschefen har dessa aspekter bejakats och man har idag skapat ett system där tydlig rollfördelning utarbetats mellan inblandade parter. Förr hände det att socialbyrån remitterade en person till AUC för att sedan inte följa upp hur processen fortskred, man ”glömde bort” fallet och AUC fick ta ensamt ansvar. Därmed utarbetades en tydligare rollfördelning beträffande vad respektive myndighet och AUC har på sin lott. Vidare ska det finnas utrymme för flexibilitet vilket även det ska motverka missnöje och komplikationer menar hon. Att kommunikationen fungerar mellan olika parter är i detta sammanhang av väsentlig betydelse. Den tredje part som Ahrne talar om kommer in som en viktig aspekt. Att kommunikationen fungerar mellan olika delsystem är av väsentlig betydelse för att inte kollision ska uppstå mellan vardagsverklighet och struktur (jfr nätverksmodellen). I förmedlingsprocessen mellan struktur och vardagsverklighet förekommer situationer av såväl konsensus som konflikt, menar Ahrne. Hur kommunikationen fungerar mellan vardagsverklighet och struktur och mellan olika delsystem kommer jag i nästa avdelning gå vidare med och analysera utifrån de presenterade deltagarnas perspektiv.

Arbetsmarknadsåtgärder och AUC från de arbetslösas perspektiv

Tema ett: Arbetsförmedlingens insatser

Jag ska inte gå djupare in på någon analys av den traditionella arbetsförmedlingens verksamhet. Som en bakgrund till de intervjuades upplevelse av sin situation och bemötandet på AUC har jag dock frågat dem om deras tidigare erfarenheter av arbetsförmedlande verksamheter. I Malmö finns ett utbud av privata arbetsförmedlingar,

rekryteringsföretag och statens arbetsförmedlingar med olika inriktningar. De intervjuade har alla erfarenhet av minst två typer av arbetsmarknadsåtgärder.

Lisa har förutom arbetsförmedlingen och AUC även varit inskriven på en del privata arbetsförmedlingar samt ett rekryteringsföretag. Lisa framhåller vikten av att bli sedd och få uttrycka sina önskemål. Hon menar att man befinner sig i en utsatt situation som arbetslös och att det därför är extra viktigt att bli sedd som individ och få uttrycka sina önskemål. På arbetsförmedlingen upplevde inte Lisa att hon fick någon hjälp.

”...där skriver de bara en sån där handlingsplan och går på ett möte i 10 minuter. De frågar hur går det? Jo, nej det går inte så bra, ja men sök det här jobbet så får man gå därifrån...

Detta resonemang upprepar sig. Sabina känner sig som en i mängden på arbetsförmedlingen och Tomas upplever arbetsförmedlingen som en myndighet som lotsar en hit och dit. Mohammed ser på arbetsförmedlingen som katastrof och ifrågasätter varför det existerar överhuvudtaget. Han undrar om de finns till mest för dem som är anställda snarare än de som är arbetslösa.

Laura är den av intervjupersonerna som är mest kritisk till arbetsmarknadsåtgärder. Hon har varit i kontakt med arbetsförmedlingen innan hon kom till AUC och gör ingen större skillnad på dem. Hon vill inte vara del av några åtgärder utan istället ta ansvar för sin situation på egen hand. Hon anser att arbetsförmedlingen bör försvinna eftersom det bara fungerar som en kontrollmyndighet enligt hennes erfarenhet.

Intervjupersonerna (utom Laura) upplever att de får mer och bättre hjälp på AUC än på arbetsförmedlingen, men en av dem (Lisa) påpekar att hjälpen var ännu ett snäpp bättre på de privata förmedlingarna.

Erik Ljunger hävdar i sin studie ”Ställföreträdande nätverk” att det traditionellt förekommer misstänksamhet mot arbetsförmedlingen. (Ljunger 2004:63) Det gäller såväl från arbetssökande som från företrädare för arbetslivet. Ansträngningar har satts in för att förbättra kontakterna mellan parterna och öka såväl de arbetssökandes som företagets och arbetsgivarnas förtroende för den arbetsförmedlande verksamheten.

Vad statens arbetsförmedling har för roll idag råder det, enligt mina intervjupersoner, viss förvirring om. Förväntningarna är till en början höga hos de arbetssökande om att få ett arbete med hjälp av arbetsförmedlingen men det sjunker snabbt då de arbetssökande ständigt påminns om den dåliga arbetsmarknaden. Enligt intervjupersonerna tenderar den sociala styrning som Furåker och Blomsterberg talar om att riktas mot att förmå de arbetslösa att ta det jobb som dyker upp snarare än att se de till deras behov och önskemål.

Samtliga arbetslösa personer som intervjuats uttrycker sitt missnöje gentemot arbetsförmedlingen. Någon har känt sig kränkt, en annan som en siffra i statistiken. Även i intervjuerna med tjänstemännen påvisas skepsis i förhållande till arbetsförmedlingen. Sektionschefen menar att den idag är allt för styrd från central nivå medan avdelningschefen anser att arbetsförmedlingen är allt för fokuserad på traditionella metoder och statistik och därmed står i vägen för nytänkande. Den misstänksamhet mot arbetsförmedlingen som Ljunger talar om får stöd i intervjuerna. Bemanningsföretagen får bra omdöme av den intervjuperson som haft kontakt med ett sådant. Det som hon framhåller som betydelsefullt är det personliga bemötandet. Detta lovar gott inför kontakterna med AUC som enligt olika beskrivningar (jfr. Utvärderingarna) och intervjuerna med tjänstemännen ska fokusera på individanpassning. Ambitionen med AUC sägs vara att lyfta fram och se till varje individs behov och förmåga. Man skulle kanske också kunna uttrycka det som att siffran ska ersättas av ett ansikte och en individ och det man ser ska få betydelse, vardagsverkligheten ska kunna komma till tals eller få chans att bli påverkad. Frågan är om det fungerar så: att kontrollfunktionen finns kvar inom AUC hur påverkar det individens möjlighet eller känsla av att få ”ta ansvar för sin situation på egen hand”. Blir AUC:s verksamhet ett redskap och en hjälp att komma framåt i den egna ansträngningen eller blir det ett effektivt led i den sociala styrningen?

Tema två: God hjälp eller tvång?

Efter denna redogörelse av tidigare erfarenheter kommer nu deltagarnas syn på den hjälp som erbjuds via AUC att belysas. Har deltagarna kommit närmare arbetsmarknaden eller fått större hopp om att få ett arbete man trivs med efter inskrivning på AUC? Om så är fallet vad har då AUC haft för roll i processen? För att ytterligare fördjupa analysen av deltagarnas syn på verksamheten kommer stämningen och arbetsmiljön på AUC att analyseras.

Deltagarna ser mycket olika på AUC och hjälpen som förmedlas via verksamheten. Någon tycker att hjälpen är viktig och att det gjort att de kommit vidare i jakten på arbete eller studier. Andra uppfattar på de tre timmarna som bortkastad tid.

Tomas ser positivt på hjälpen han fått. Han verkar dock närmast förvånad över engagemanget från coacherna.

”...dom har hjälpt mig med goda råd, gör det här och gör såhär och så...ja dom helt enkelt ger tips. Det finns några personer som är riktigt sjysta...dom är väldigt trevliga och så, när man pratar så märks det att dom... jag vet inte om dom gör det men när man pratar med dom så det verkar som att dom bryr sig...”

Även Dragan upplever att han har fått bra hjälp och han har mycket god kontakt med sin coach. Med hjälp av AUC fick han praktik och nu har han kommit på vilken utbildning han vill gå efter sommaren, även detta efter hjälp från sin coach.

”jag ser det som en möjlighet att man har tid att läsa och tänka efter vad man vill...när man ändå är här i tre timmar...”

Dragan tror dock att han även på egen hand hade kunnat ta sig ut på arbetsmarknaden eller till studier men påpekar att deltagarnas motivation kan öka om de inte bara sitter hemma.

(Dragan) ”Jag tror inte att så många arbetslösa kan ta tag i det...det blir ju en dimma typ när man är arbetslös, dagen blir överklig man bryr sig inte”
(I) Då menar du att det kan vara bra att ha något att gå till?”
(Dragan) Ja att organisera ett liv mer eller mindre”

Lisa anser att AUC har vissa brister men att det är bättre än att gå hemma. Hon menar att det är bra att det finns personal som har tid om man behöver fråga om något. Dålig självkänsla är dock ett problem som man får ta tag i på egen hand med hjälp av familj och vänner.

”...men det krävs ju lite annat också och det får man söka hos sin familj och sina vänner och det är det här med självkänslan, så att om man ska söka nån hjälp om man säger för att ta sig vidare så söker jag den främst med mina nära”.

Längre fram i samtalet kom Lisa dock fram till att även coachen lika väl som familjen kan verka för ökat självförtroende och bättre självkänsla om coach- deltagarkontakt fungerar bra.

Mohammed, som varit inskriven i AUC i ett år, har en inställning till AUC skiljer sig från de övrigas. Han menar att AUC finns till för de anställda, inte för deltagarna

”...alla dom som jobbar här när dom var på sina gamla arbeten så har dom typ sagt upp dom, och så plötsligt har dom inget arbete, då tänker dom såhär att vi bygger en lekstuga så att vi kan bolla lite med dom...alla dom som jobbar här dom bara leker med oss, dom bollar med oss som en fotboll liksom”.

Mohammed och Laura anser att kontakter är viktigare än något annat när man ska söka jobb. AUC har inte hjälpt dem att komma vidare i sökandet efter arbete. Laura är högskoleutbildad och väntar bara på att ett ledigt jobb ska dyka upp medan Mohammed har en affärsidé som han vill genomföra. Sina coacher har de så gott som ingen kontakt med förutom ett hej i korridoren då och då.

Sabina är också skeptisk till AUC och säger att verksamheten finns till för att det ska se bättre ut i statistiken: Hon uppskattar dock att det alltid finns någon att rådfråga och att deltagarna har tillgång till träningslokaler, praktikplatser och datorer.

Stämningens betydelse

I detta avsnitt kommer stämningen på AUC att belysas. Trivs deltagarna på AUC? Vilken miljö skapas i en verksamhet som denna?

En negativ jargong lyser igenom beträffande stämningen på AUC hos några intervjupersoner. Speciellt Dragan upplever att han inte öppet kan uttrycka positiva tankar till verksamheten.

”...folk tycker det är trist...dom tycker att det är jobbigt att vara här i tre timmar...det är trist att höra på varje dag varje minut...”

Lisa som är kritisk till AUC på grund av deras tidvis bristande individanpassning har ändå periodvis trivts mycket bra. Det har hänt att hon gått dit även när hon egentligen inte varit inskriven, för att säga hej till sin coach och som hon uttrycker det ”snacka skit” med henne.

Mohammed skäms över att vara inskriven på AUC, han vill ta sig vidare så fort som möjligt och anser att coacherna mest går runt och ”lallar” medan deltagarna sitter av sina timmar. Sabina betonar kulturella och religiösa skillnader. Hon anser att det är viktigt att ta hänsyn till att exempelvis muslimska kvinnor inte vågar sätta sig vid en dator bredvid en man.

En aspekt som samtliga deltagare lyfter fram är att det är för mycket folk inskrivna på AUC. Det råder närmast trängsel kring datorerna. Laura är uppgiven och säger att det ibland inte ens finns tillräckligt med stolar. Dragan har varit på AUC när det var färre deltagare inskrivna och han menar att stämningen var bättre då

”...det är negativt med nedskärningarna, nu går man bara runt här, för x år sedan när jag gick här var det mer som en skola, nu vandrar folk mest bara omkring”.

Sabina tror att det stora antalet inskrivna har med statistiken att göra. Atmosfären liknas vid ett fängelse:

” jag tror att det har med statistiken att göra, att här kanske det inte riktigt ser ut som vi är arbetslösa utan här har de någonting som kan hålla oss igång. Ibland kan det kännas som ett fängelse, tre timmar att sitta här och göra vad...dricka en kopp kaffe och gå in igen”.

Analys

Intervjupersonernas inställning till AUC varierar. Medan någon anser sig behöva hjälp och tacksamt tar emot den upplever andra hjälpen som påtvingad. De har alla olika behov och förväntningar inför framtida jobb vilket även speglas i deras inställning till verksamheten.

Ahrne menar att människors olika liv och vardagsituation påverkar hur man förhåller sig till strukturella förändringar. Utifrån fallet AUC kan konstateras att man med omstrukturering och med nya effektivare metoder vill stödja de arbetslösa utifrån ett individanpassat arbetssätt. Hur denna hjälp uppfattas av de arbetslösa varierar beroende på vilka behov de har samt hur förmedlingsprocessen fungerar. Samtliga intervjupersoner befinner sig idag i en vardagsverklighet de vill förändra. De försörjer sig alla på bidrag men vill inget hellre än att så snart som möjligt bli självförsörjande. Motivationen att ta sig vidare mot arbetsmarknaden är därmed hög hos samtliga men hur AUC upplevs beror bland annat deltagarens vardagsverklighet. Dragan och Tomas är positiva till den hjälp de fått från coacherna på AUC. De är båda ganska unga och förefaller redan från början ha varit positivt inställda. Med rådgivning och handledning har de kommit på vad de vill göra i framtiden. Vaga drömmar om att en dag bli polis blev mer konkreta visioner för Tomas och Dragan kom, med hjälp av sin coach, underfund med att han vill bli barnskötare. Kommunikation och förmedling har fungerat.

I den förmedlingsprocess som Ahrne talar om råder det emellertid inte alltid konsensus. Det allra vanligaste fallet av sammanstötning mellan vardagsverklighet och struktur när en strukturell process gör intrång i vardagsverkligheten. (Ahrne 1981:93-94) Beträffande fallet AUC uppstår det kollision mellan vardagsverkligheten och strukturen i de fall där deltagaren inte själv anser sig behöva hjälp eller vill ingå i denna typen av projekt men ändå tvingas medverka, medan förmedlingsprocessen flyter på bra i de fall där deltagaren trivs i verksamheten. Laura som har akademisk examen uttrycker sitt missnöje med att hon tvingas

befinna sig tre timmar om dan på AUC, tid som hon menar kunde användas bättre. Enligt sektionschefen skulle det vara möjligt att bli utskriven efter diskussion med socialsekreterare men utifrån Lauras fall verkar det dock som att hon blivit kvar en förhållandevis lång tid utan att vare sig bli utskriven eller ta del av de resurser som finns. Sektionschefen påpekar att många inskrivna tar hjälpen till sig direkt medan det tar längre tid för andra, hon menar dock att missnöje ger sig med tiden. Mohammed som tidigare haft heltidsjobb är starkt kritisk även efter ett år. Han ser sig som en boll som man leker med. Givetvis kan den långa inskrivningstiden ligga bakom Mohammeds negativa attityd. Både Laura och Muhammed har enligt sin egen beskrivning lite kontakt med sina coacher. Den individuella kontakten framstår som betydelsefull, samtidigt som etablerandet av den är en tvåvägshistoria. Hur mötet utfaller beror inte enbart på coachen utan även på vilken inställning som skapats i vardagsverkligheten och innehållet i den arbetsförmedlande verksamheten.

På AUC utvecklas också kollektiva relationerna. Man umgås och påverkas av stämningen i gruppen. Utifrån intervjupersonernas upplevelser av stämningen på AUC kan konstateras att den vid intervjutillfällena var låg och präglades av en hård jargong mellan de inskrivna. Ahrne menar att man som individ i samhället blir deltagare i den strukturella process som förekommer med eller mot sin vilja. Intervjuerna visar att vissa inte vill vistas inom verksamheten eller skäms för att de är inskrivna vilket smittar av sig på övriga deltagare. Att inte vilja delta kan bero på skillnader mellan olika vardagsverkligheter och ingreppets art. Att man skäms har både med synen på sig själv och på åtgärden att göra, men kan också ha samband med gruppstämningen. Dragans negativa inställning visade sig bero på stämningen i gruppen. Denna inställning på gruppnivå kan härmed tänkas påverka både den enskildes attityd och kommunikationen med coachen. Enligt Ahrne kan strukturens ingripande i vardagsverkligheten mötas av försvar såsom ovanstående exempel påvisar men det kan även vara så att "en viss vardagsverklighet marginellt råkar passa in i en strukturell process och att den då får en ny betydelse". (Ahrne 1981:93-94) Lisa och Tomas håller inte med de deltagare som är negativa till verksamheten och de visar gärna att de trivs.

Dragans beskrivning vittnar även om att åtgärden kan vara positiv i den bemärkelse att den arbetslösa har någonstans att gå under dagen. Dragan beskriver risken med att hamna i ett överkligt tillstånd, som en dimma, att då har någonstans att gå för att få struktur på tillvaron kan vara en viktig för någon som annars riskerar att bli isolerad.

Inställningen till AUC påverkas enligt intervjuerna av antalet inskrivna. ”För många” inskrivna är ett hot både mot stämningen och arbetsmiljön. Avdelningschefen är medveten om detta och poängterar att AUC inte får bli en aktivitetsgaranti i storskalighet. För att skapa och bibehålla en god stämning krävs därmed att ”lagom” många kommer in i systemet eller att antalet inskrivningar minskar om utflödet går trögt. Stämningen präglas också av det komplexa faktum att AUC dels har en kontrollfunktion, dels ska uppfylla en behovsfunktion. De deltagare som blivit remitterade till AUC måste vistas där för att få ut sitt bidrag men i de fall där deltagaren upplever att de har andra behov än vad som erbjuds via AUC, såsom fallet Laura och Mohammed påvisar uppstår komplikationer. Olika viljor och behov ställs i detta sammanhang emot varandra. Att få ihop allas behov och allas vardagsverklighet till en fungerande verksamhet där samtliga inskrivna deltagare och personal trivs kräver därmed anpassning och ansvar från alla skikt i nätverket.

Tema tre: Kommunikation

Inledningsvis kommer detta avsnitt att skildra deltagarnas kännedom om samverkan och individanpassning på AUC. Vidare kommer resonemanger att föras in på hur kommunikationen fungerar mellan deltagare och personal.

Lisa, Dragan och Laura känner till att AUC är ett samverkansprojekt med tre myndigheter under samma tak. Två av dem (Lisa och Dragan) har varit inskrivna i projektet tidigare. Lisa är även medveten om att man på AUC arbetar individanpassat. Resterande tre intervjupersoner (Tomas, Sabina och Mohammed) är omedvetna om den samverkan som finns inom AUC. De anser dock inte att de missat någon viktig information. De lyfter istället fram att de fick reda på praktiska aspekter som datoranvändning, in- och utstämpling, att det finns studievägledning etc. Någon information angående samverkan och individanpassning har de inte tagit till sig och anser inte heller att den är nödvändig för dem.

Lisa är den som är mest insatt i AUC: s samverkansarbete och individanpassning. Hon påpekar flera gånger under intervjun att det är viktigt med individanpassning när man som arbetslös kommer i kontakt med olika arbetsmarknadsåtgärder. Eftersom alla deltagare har olika behov och visioner om att få jobb är det viktigt att det finns utrymme för att bli sedd som individ och inte bara som en av de arbetslösa. Tanken med individanpassningen är mycket bra anser hon men tycker inte att det fungerar i praktiken. Anledningen till detta tror

hon beror på bristande resurser. Viktigt är dock att poängtera att hennes inställning till AUC förändrats från positiv till negativ i och med att hon blev tilldelad en ny coach efter att ha varit utskriven under en period. Från att tidigare ha kommit in på ledig tid för att prata med sin förra coach upplever hon idag att hon stör. Mer utrymme för flexibilitet är därmed viktigt enligt Lisa beträffande matchning coach/deltagare. Mohammed och Laura har ingen kontakt med sina respektive coacher. De poängterar båda att coacherna inte kan hjälpa dem ut på arbetsmarknaden utan att endast de själva kan göra något åt sin situation. Att då vara tvungen att vara inskriven för en åtgärd gör dem frustrerade.

Tomas har endast positivt att säga om coacherna. Han beskriver hur hjälpsamma de varit. "...ja man blir vän med dom som arbetar här...dom vet ju vad man vill efter ett tag..." Han upplever att coacherna verkligen är genuint intresserade av att skapa bra kontakt med deltagarna. Även Dragan är nöjd med sin coach, det har skapats ett förtroende dem emellan och han menar att denna kontakt varit avgörande för hans framtidsplaner. Sabina anser att hjälpen på AUC är individanpassad eftersom det alltid finns någon att fråga om råd. Hon har själv mycket god kontakt med sin coach och ser det som en självklarhet att alla coacher skulle ställa upp och hjälpa deltagarna. "alltså jag är 100% säker på att dom ställer upp om man behöver hjälp, i alla fall min coach..."

Analys

Lidholm och Lindberg visar vikten av att skapa tillit och förståelse mellan de individer som man vill nå och fånga i en utvecklingsprocess och de aktörer som har ansvar för processen. (Ewert m.fl. 2004:1) De lyfter fram betydelsen av att upprätthålla personliga relationer mellan olika delsystem i samhället för att kunna uppnå framgång i integrationsarbete. Kopplat till AUC kan konstateras, att man tagit fasta på aspekten nätverksuppbyggnad och kommunikation mellan struktur och vardagsverklighet. Gång på gång poängteras i intervjuerna med tjänstemännen att den arbetslösas behov tidigt måste uppmärksammas för att på bättre sätt än tidigare komma tillrätta med de arbetslösas problem med att ta sig ut på arbetsmarknaden. Man vill fånga upp dem innan de hamnar i ett tillstånd av misstro, passivitet och apati. Systemet med coacher inrättades som länk mellan strukturen och vardagsverkligheten i AUC. Processen med att tillgodose varje individs behov samt att slussa fler arbetslösa till arbetsmarknaden har därmed tagit sin början. Lidholm och Lindberg menar att man genom att placera tjänstemän och arbetslösa närmare varandra ska kunna nå framgång i integrationen. (Lidholm & Lindberg 1998:7) Något som anammats som ny

metod i AUC. Coachen verkar som en mediator som (om kommunikationen fungerar på ett tillfredställande sätt) hjälper den arbetslösa att finna rätt väg ur arbetslösheten. Detta arbete kräver stort ansvarstagande från såväl coachernas som deltagarnas sida. Om kommunikation inte fungerar friktionsfritt mellan myndigheter eller mellan coach och deltagare kan det innebära att samverkan inte fyller sin funktion för den inskrivna deltagaren.

Av tidigare resultat kan konstateras att hälften av deltagare inte var insatta i att försäkringskassan, kommunen och arbetsförmedlingen samverkar på AUC. De har alla varit närvarande vid det obligatoriska informationsmötet där detta framkom men tre av dem tog inte denna information till sig. Vidare visade resultaten från intervjuerna att samarbetet mellan coach och deltagare fungerade utmärkt i tre fall (Dragan, Tomas och Sabina), dåligt i två fall (Mohammed och Laura) och slutligen med variation från bra till dåligt i ett fall (Lisa).

Enligt sektionschefen är man på AUC mycket angelägna om att informationen angående samarbetet mellan myndigheter förmedlas till samtliga deltagare, avdelningschefen lyfter i sin tur fram vikten av att ingen får hamna mellan stolarna. Trots detta har informationen gått tre deltagare förbi. Sektionschefen menar att vissa deltagare inte är mottagliga för informationen eller hjälpen på grund av att de blivit remitterade till AUC mot sin vilja. Mohammed är en av de deltagare som inte känner till att AUC är ett samverkansprojekt, han är dessutom missnöjd med sin inskrivning trots att han nu varit inskriven i ett år. Sektionschefens konstaterande angående att deltagarna kommer ta informationen och hjälpen till sig med tiden kan härmed tolkas som en enkel förklaring på en komplex situation. Viktigt är att inse att samverkan måste nå ut till alla delsystem för att inte hamna i en situation där istället misstro skapas som fallet Mohammed påvisar. Mohammeds negativa inställning till verksamheten grundas i att han tror att den finns för de anställda snarare än deltagarna. Detta samt Lauras fall är exempel som tydligt visar att kommunikationen mellan strukturen och vardagsverkligheten inte fungerar fullt ut. Laura upplever det som att ingen lyssnar till vad hon vill, eller snarare inte vill, att vara inskriven på AUC. Man kan utifrån detta missnöje se behov av mer uppbyggnad av förtroende och kommunikation mellan deltagaren och de är anställda. Laura påpekar att det är hennes socialsekreterare som håller henne kvar inom AUC och hennes frustration riktas i första hand till denne, men hon efterfrågar även mer lyhördhet från sin coach. Den samverkan som här ska verka för att stödja deltagaren i jakten på arbete kommer i dessa exempel inte till sin rätt. Det är viktigt

menar Liedholm och Lindberg att personalen och den arbetslösa förstår varandras perspektiv eftersom förståelse utgör en grunden för ett förtroendefullt samarbete. (Ewert m.fl. 2004:6) Detta misslyckas helt i Lauras och Mohammeds fall, lyckas i Tomas och Dragans fall medan Lisa och Sabina påvisar att inställningen kan variera beroende på coachbyte och kluven inställning till verksamheten.

Hur viktig är då mediators roll i förmedlingsprocessen? Det har visat sig att de personer som är missnöjda med att vara deltagare på AUC, även anser att coachkontakten är dålig. Mohammed och Laura vill helst vara ute på fältet och själva skapa sig kontakter, då de anser att coachen inte kan fungera som en länk mellan dem och arbetsmarknaden. De har aldrig skapats en bra och kontinuerlig kontakt mellan dem och deras respektive coach och eftersom ansvaret ligger på dem så blir därmed kontakten obefintlig.

Fallen Lisa, Tomas och Dragan vittnar om att coachen kan ha avgörande betydelse för en arbetslös beträffande självkänsla och steget ut i arbetslivet. Lisa blev stimulerad att söka jobb av sin första coach. Om hon hade en svacka kunde hon gå till AUC, ha ett samtal, och fått tillbaka gnistan när hon gick därifrån. När hon nu har en coach där kontakten fungerar dåligt är hon mycket besviken. Lisa påpekar hur viktigt det är med kemi och förtroende mellan coach och deltagare. Varför kommunikationen i vissa fall fungerar bra och i andra fall inte alls kan tolkas som att deltagarna alla har sin bakgrund i olika vardagsverklighet och därmed har olika behov och förväntningar inför framtiden, vilket i sin tur präglar deras syn och inställning till verksamheten AUC. Mohammed som dels är invandrare, dels har varit inskriven så lång tid som ett år, och Laura som har lång utbildning bakom sig är skeptiska till vad de får ut av AUC. Utifrån deras exempel kan man se att verksamheten blir passiverande då dialogen är bristfällig och individens behov och önskemål inte uppmärksammas av AUC. Detta resultat visar att bra kommunikation och lyhördhet å ena sidan kan leda till att stärka deltagarnas självkänsla samt hjälpa deltagaren att hamna på en väg mot arbete eller studier som de annars inte funnit. Å andra sidan kan dålig kommunikation leda till att personen tappar, snarare än ökar sin motivation att söka arbete.

Tema fyra: Ansvarsfördelning

I detta fjärde tema kommer de arbetslösa inställning till krav och ansvar att analyseras. Upplever de att det ställs tillräckligt höga krav på dem att bli självförsörjande eller anser de att kraven är för höga? Hur bedömer de att ansvaret bör fördelas mellan dem och arbetsmarknadsåtgärder?

Det råder delade meningar om hur mycket ansvar den arbetslösa individen ska ta i arbetssökarprocessen. Samtliga intervjupersoner var emellertid överens om att arbetsmarknadsåtgärder är viktiga och i vissa fall nödvändiga. Laura anser att AUC endast bör finnas för dem som verkligen behöver det och inte själva kan klara av sin situation.

Sabina vill se fler informationsmöten där coacherna presenterar jobb som deltagarna kan söka, vidare skulle hon vilja se att man två dagar i veckan gör studiebesök på arbetsplatser och skolor och att det ska vara ett krav för att fortsätta få pengar. Hon menar att många av de som går på AUC mest glider runt och inte tar sitt ansvar för att aktivt söka jobb. I dessa fall efterfrågar hon mer kontroll och aktivitet från AUC: s sida.

(Sabina) ”jag behöver bara komma hit och säga mitt nummer sen kan jag göra i princip vad jag vill, jag kan lägga mig och sola i tre timmar och sen gå in fem minuter innan jag ska skrivas ut...så mer koll asså vad är det som händer jaha den personen bara sitter med kaffe och en cigarett...men ska du inte gå in och jobba... jag menar inte att de ska vara poliser som springer runt och har du nu sökt jobb...men kanske liksom att de kräver varannan vecka, jag vill veta vad du sökt för jobb och vad vill du göra? Jag tror att många här bara flyter med mängden hoppas hålla sig kvar för att få sitt socialbidrag eller A-kassa eller vad de nu får för något.

Lisa vill även hon se att kraven ökar på de arbetssökande men anser att det är viktigt att balansera hjälpen så att det inte övergår till ”daltande”

(Lisa) ”det är viktigt att folk ställer krav...det daltas alldeles för mycket kan jag tycka, ...jag hatar sånt, kan inte med när det gullas som om man vore mindre vetande eller nåt. Så att lite mer aktion helt enkelt, jag är nog sån att jag behöver typ läxor...”

Synen på hur ansvaret ska fördelas i arbetssökarprocessen varierar. Medan Sabina och Lisa anser att de arbetssökande själva måste ta stort ansvar anser Mohammed att coacherna borde göra mer för deltagarna.

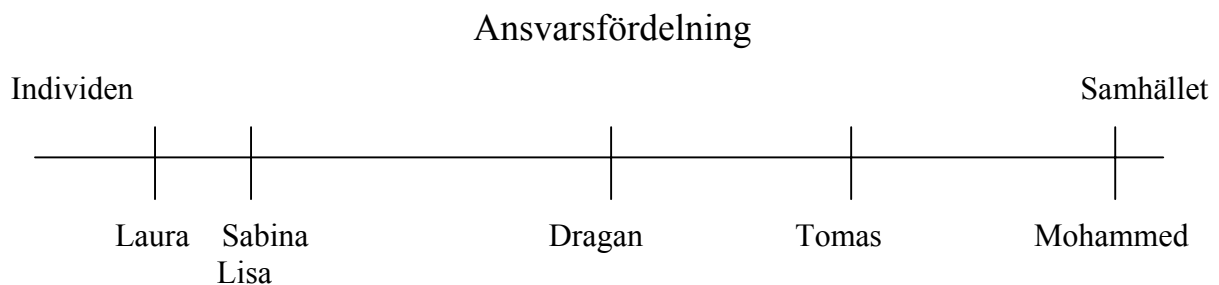
(Sabina) ”alltså dom kan ju bara hjälpa mig, alltså vägleda mig, dom kan ju inte påverka om jag kommer in eller så utan de kan hjälpa mig med att såhär kan du göra...sen är det ju upp till mig...”

(Lisa) ”I slutändan är det ju alltid upp till mig, dom kan förmedla kontakter men det är ju ingen som kan ge mig ett jobb eller skriva en ansökan eller gå på en arbetsintervju utom jag liksom ...”

(Mohammed)...det är inte jag som ska ringa och söka jobb dom ska egentligen ringa och allting eftersom de är här och får sin lön...(låtsas prata i telefon) hejsan vi ringer från AUC Fosie... nalala...vi har en person här...”

Tomas frågar förvånat vart man annars skulle ta vägen om en verksamhet som AUC skulle stänga. Han ser det som en självklarhet att det finns ekonomiskt stöd och åtgärder för arbetslösa och anser inte att individen själv helt ska behöva ta ansvar för sin situation. Dragan anser att det är viktigt att balansera hjälp och ansvar så att det väger jämt mellan individ och åtgärd. Att det överhuvudtaget finns åtgärder som AUC är han mycket tacksam för och menar att man som arbetssökande bör ta vara på den hjälp som erbjuds.

Efter denna redogörelse kan man utläsa skillnader angående vilket ansvar deltagarna anser att samhället bör ta respektive vad som bör lämnas till individen. Nedanstående modell visar en skala där deltagarnas syn på ansvarsfördelning gestaltas. De intervjupersoner som anser att det bör ställas högre krav på deltagarna placeras nära individen på skalan, medan de som anser att coacherna bör göra mer för de arbetslösa i arbetssökarprocessen placeras närmare samhället på skalan.

Analys

Den typ av arbetsmarknadsåtgärd som kommit att växa fram idag kan kopplas till de dekommodifierings- och rekommodifieringsprocesser som Blomberg & Furåker talar om. I en rekommodifieringsprocess vill man med hjälp av statliga insatser få människor att återgå till arbete efter yrkesskada eller arbetslöshet. Denna typ av åtgärder har främst varit inriktade på att rehabilitera personer som är långtidsarbetslösa, sjukskrivna och befinner sig långt från arbetsmarknaden. Inom AUC vill man dock hjälpa de arbetslösa innan det gått så långt att de behöver rehabilitering. Man vill fånga upp individerna då de fortfarande är aktiva och hjälpa

dem med att ta sig ut på arbetsmarknaden. Med denna metod vill man förmå de arbetslösa att aktivt söka jobb och på så sätt motverka en dekommodifieringsprocess i vilken de arbetslösa blir passiva och mindre beroende av att arbeta på grund av att de kan klara sig på bidrag. Det förekom stor spridning angående hur deltagarna såg på ansvarsfördelningen och de krav som ställdes på dem i arbetssökarprocessen. Laura och Mohammed som båda är mycket missnöjda med att vara inskrivna på AUC är de som skiljer sig mest åt beträffande inställning till ansvarsfördelning. Laura vill helt och hållet ta ansvar för sin egen situation medan Mohammed anser att om nu resurser läggs på arbetslösa ska de själva inte behöva ta något eget ansvar. Lisa och Sabina förespråkar mer krav och kontroll. De anser att majoriteten av dem som är inskrivna glider runt och inte tar sitt arbetssökande på allvar. För att motverka att deltagarna bara sitter av tiden för att få sitt bidrag förespråkar de mer obligatorisk aktivitet, ökade krav och mer kontroll. Det framkommer stor irritation från Lisa och Sabina riktat mot personer som förhåller sig till AUC som om det vore en åtgärd i dekommodifieringsanda. Att inte ta något eget ansvar utan bara gå och vänta på sitt bidrag är något de båda utdömer. Under intervjuerna med avdelnings- och sektionschefen framkom det som angeläget att motverka dekommodifieringsprocessen och man lägger stor tyngd på individens ansvar. Dragan och Tomas menar att man som inskriven själv måste bjuda till i arbetssökarprocessen och de poängterar att det nog inte heller är lätt för coacherna att hjälpa så många arbetslösa. Att man inte själv ska ta ansvar för sin situation utan att även samhället har ett ansvar vad gäller ekonomiska stöd och åtgärder ser de emellertid som en självklarhet.

Inom den verksamhet som utformas för arbetslösa gäller det att finna en balans mellan vad deltagarna ska göra på egen hand och hur mycket stöd eller hjälp de bör få av de anställda. Ewert, Lindberg och Liedholm menar att ”processen bör båda skapas och utvecklas i en dialog och vara ett gemensamt ansvar. Ansvaret för att den kommer igång och hålls vid liv vilar dock tungt på institutionen” (Ewert m. fl. 2004:12). De ramar som satts upp i AUC innefattar krav på att individen ska ta eget ansvar i processen att söka arbete. Bakom denna metod finns tanken att de arbetslösa själva ska ta ansvar för sin situation men ha möjlighet att få hjälp vid behov. Problem uppstår dock i de fall där deltagaren inte tar det ansvar som förväntas av dem och därmed faller utanför den givna ramen. Det kan då vara nödvändigt med mer aktivt engagemang och arbete från AUC: s sida för att hjälpen ska vara samtliga deltagare till nytta.

Sammanfattning och avslutande diskussion

Arbetet med att skapa program och förberedande insatser för individer som står utanför arbetsmarknaden är en process som hela tiden förändras och utvecklas. Olika strategier har utarbetats för att skapa fungerande metoder för att hjälpa de arbetslösa. De politiska ambitionerna bakom AUC-modellen går ut på att minska bidragsberoendet och arbetslösheten med hjälp av resurser från Storstadssatsningen. Detta ska uppnås genom mer individanpassade metoder än de traditionella. Samverkan mellan olika myndigheter framstår som en viktig komponent för att underlätta för de arbetslösa. Långsiktigt arbete och med insatser väl förankrade i en politiskt samlad strategi anses angeläget av de tjänstemän som intervjuats. AUC ska, enligt intentionerna, vara en individriktad modell med fokus på de arbetslösas behov. Tanken med AUC är att de som söker bidrag ska fångas upp i ett tidigt skede och att deras förutsättningar ska uppmärksammas innan individen blir passiv. Studien visar på variationer beträffande deltagarnas inställning till den hjälp som erbjuds via AUC samt de krav som ställs på dem i arbetsökarprocessen. Inställningen påverkas av olika behov och vardagsverklighet samt av hur förmedlingsprocessen fungerar mellan arbetslösa och mediatorer. Engagemang från coacherna och/eller socialsekreteraren har betydelse för om timmarna på AUC blir till nytta eller spillo för deltagaren. I intervjuerna uppvisas både positiva och negativa effekter. Dragan och Tomas har kommit på rätt spår medan Laura och Mohammed är frustrerade över spild tid. Sabina visade sig vara kluven till konceptet men nöjd med sin coach, medan Lisa anser att det AUC har att erbjuda är bra men att det inte fungerar i praktiken, hon är missnöjd med bristande coach/deltagar matchning. Betydelsen av kommunikation och lyhördhet poängteras i intervjuerna. Att skapa och bibehålla kontinuerlig kommunikation mellan delsystemen; deltagare, coach och remitterande myndighet är viktigt för att deltagarna ska kunna ha hjälp av AUC och leva upp till de krav som ställs.

Studien visar att AUC har ett dilemma att tampas med. Åtgärden ska tillgodose olika individers behov samtidigt som den har en kontrollfunktion. Ytterligare en komplicerande faktor är att vissa deltagare skrivs in mot sin vilja. Utifrån deltagarnas perspektiv kan man se att konceptet i grund och botten välkomnas och uppskattas men att missnöje och frustration uppkommer då AUC inte lyckas leva upp till sina intentioner. Vad som efterfrågas är djupare förståelse för individens behov, mer flexibilitet vid matchning deltagare/coach, samt frivilligt deltagande. AUC har mycket att erbjuda - från träningsförmåner till praktik och stöd - ett koncept som om det var frivilligt förmodligen skulle locka en bred målgrupp. Som det är nu

blir atmosfären och stämningen negativt påverkad av dem som sitter av sin tid för att de måste.

Olika behov, viljor och intentioner ställs emot varandra i en verksamhet som AUC. Att få ihop detta till ett fungerande nätverk kräver fungerande förmedling mellan olika nivåer. Det visade sig att mediators roll kan ha avgörande betydelse för kontakten mellan olika delsystem. Det är därmed viktigt att inte bara en sporadisk kontakt skapas mellan mediators och i detta fall den arbetslösa utan att ett förtroende byggs upp. Stort ansvar för att denna process skapas bör ligga på institutionen åtminstone så länge verksamheten har att göra med grupper som vistas där mot sin vilja.

Den individanpassade modell som AUC står för innebär - om den genomförs enligt de uttalade intentionerna och inte i huvudsak blir ett medel för social styrning - att intresset för människan och hennes vardagsverklighet ökar, vilket kan medföra förändringar både för individerna i deras vardagsverklighet och för samhällsstrukturen. Avgörande kan vara hur förmedlingsprocessen fungerar. Skillnad i utfallet kan bero på hur individen behandlas i förmedlingsprocessen och vilken roll individen själv får ta på sig (Ahrne). Detta får stöd i studien. Vi har sett exempel på att individers målsättningar kan utvecklas och positivt förändras i förmedlingsprocessen, men vi ser också, i det lilla material som studien bygger på, exempel på att negativa attityder och identifikationer kan befastas. Inte bara individens möjligheter, även kontrollen av individen och exkluderingsmekanismer åskådliggörs i processen.

Endast i utopins värld kan en reform som passar alla skapas, i verkligheten förekommer alltid missnöje och brister. Vad man emellertid kan göra är att öppna upp för en dialog mellan inblandade parter för att åtminstone komma utopin ett steg närmare. Med ett väl utvecklat nätverk och väl fungerande kommunikation kan det som händer i det lokala sammanhanget, t.ex. på AUC nivå, kunna påverka utvecklingen i andra sammanhang och på andra nivåer, vilket innebär att vardagsverkligheten får ett större genomslag.

Referenser

Ahrne Göran 1981: *Vardagsverklighet och Struktur*.

Göteborg: Korpen.

Andersson Berit - Bevelander Per – Broomé Per – Carlsson Benny – Liedholm Marianne – Lindberg Göran – Otterbeck Jonas – Salameh Eva-Kristina – Sörensen Jill – Jenny Trulsson – Ullberg Sigrid. 2004: *Storsatsningsningen i Malmö - Sammanfattning från utvärderingsgrupperna vid Sociologiska institutionen, Lunds universitet och IMER, Malmö Högskola*.

Malmö Stad

Axelsson Christina 2002: *Arbetslinjen i storstadsarbetet – En studie av insatserna i Stockholm, Södertälje och Huddinge*.

Södertörns Högskola

Bevelander Pieter – Broomé Per – Carlson Benny – Lindberg Göran 2004: *Variationer på framtidsmelodi – Storstadsatsningen i Malmö – Utvärdering av lokala arbets- och utvecklingscentra*.

Malmö Stad

Ewert Susanne - Liedholm Marianne - Lindberg Göran 2004: *Linkworker-överbyggare, ett nödvändigt inslag i framgångsrika integrationsprojekt*.

Lund: Sociologiska institutionen.

Försäkringskassan, Länsarbetsnämnden & Malmö stad 2004-02-18: *Överenskommelse mellan länsarbetsnämnden i Skåne, försäkringskassan och Malmö stad avseende Arbets- och utvecklingscentra (AUC) i Malmö 2004-2006*.

Hansen Lars H. & Orban Pal (red.) 2002: *Arbetslivet*.

Lund: Studentlitteratur.

Johannesson Jan & Wadensjö Eskil (red) 1997: *28 RECEPT PÅ ARBETSLÖSHETEN*.
Stockholm: SNS Förlag

Kommunstyrelsen 2003-12-03: *Mål och budget för arbetsmarknadspolitiska insatser i Malmö 2004 – lokal handlingsplan för ökad integration och fler Malmöbor i arbete*.
Malmö stad

Kvale, Steinar 1997: *Den kvalitativa forskningsintervjun*.
Lund: Studentlitteratur.

Lanz Annika 1993: *Intervjumetodik – Den professionellt genomförda intervjun*.
Lund: Studentlitteratur

Liedholm Marianne & Lindberg Göran 1998: *Kommunikation och integration i boendet - sambandet till bostadsföretagens organisation*.
Lund: Sociologiska institutionen.

Ljungar Erik 2004: *Ställföreträdande nätverk? Tillväxt och arbetsmarknadsinsatser inom Storstadssatsningen i Tensta och Rinkeby*.
Lund: Arkiv Förlag

Stojanovic Verika 2001: *Unga arbetslösas ansikten – Identitet och subjektivitet i det svenska och danska samhället*
Lund: Sociologiska institutionen

Trost, Jan (1997) *Kvalitativa intervjuer*.
Lund: Studentlitteratur.

Bilaga 1

Intervjuguide (utformad för intervju med deltagare på AUC)

- Bakgrund
- Ålder, familj, utbildning
- Arbetslivsbakgrund
- Försörjning idag
- Förväntningar inför arbetssökning och inträde på arbetsmarknaden
- Erfarenheter av arbetsförmedling innan inskrivning på AUC
- Om tidigare erfarenheter finns vad ser du för skillnader?
- Hindrande / hjälpande faktorer vid sökning av arbete
- Är du insatt i AUC som verksamhet?
- Vilka förväntningar har du inför att få ett arbete inom den tidsram du är på AUC?
- Vilken hjälp skulle du vilja ha?
- Vilka positiva respektive negativa sidor har du upplevt i kontakten med AUC

Bilaga 2.

Intervjuguide (utformad för intervju med tjänsteman)

- Yrke och arbetsuppgifter/ansvarsområden på stadskontoret.
- Hur länge har du arbetat med arbetsmarknadsfrågor?
- Tidigare arbeten?
- Har du sett några förändringar beträffande arbetsmarknadsåtgärder i Malmö sedan arbetslösheten ökade under 1990-talet?
- Hur fungerar samarbetet mellan olika arbetsmarknadsåtgärder och projekt i Malmö?
- Hur kan man enligt dig bäst hjälpa de långtidsarbetslösa att åter ta sig tillbaka till arbetsmarknaden?
- Hur kan man skapa arbetsmarknadsåtgärder och program som tillgodoser markandens, samhällets och den långtidsarbetslösa individen behov?
- Vad är viktigast att ta hänsyn till då man skapar program för arbetslösa? De långtidsarbetslösa själva och deras behov eller samhället och dess resurser.
- Vart bör ansvaret ligga? Hos individen eller handläggaren?
- Vilken typ av projekt eller arbetsmarknadsåtgärd anser du vara mest hållbart och effektivt för att minska arbetslösheten/ hjälpa de långtidsarbetslösa?
- Hur ser du på framtidens arbetsmarknadsåtgärder?